

SZAKMAI MÓDSZERTANI ISMERETEK A KÖZSZOLGÁLATI
PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS OKTATÓI SZÁMÁRA II.

RENDVÉDELMI JOG ÉS KÖZIGAZGATÁS

Bagi István – Dr. Kormos János – Papp Orsolya

Nemzeti Közzolgálati Egyetem

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZAKMAI MÓDSZERTANI ISMERETEK A KÖZSZOLGÁLATI
PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS OKTATÓI SZÁMÁRA II.

RENDVÉDELMI JOG ÉS KÖZIGAZGATÁS

Bagi István – Dr. Kormos János – Papp Orsolya

A kiadvány a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001 „A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása” című projekt keretében jelent meg.

Szerzők:

Bagi István
Dr. Kormos János
Papp Orsolya

© A szerzők, 2019

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva.

TARTALOM

BEVEZETÉS	5
1. TÉMAKÖR – JOGI ALAPISMERETEK	9
2. TÉMAKÖR – ÁLLAM- ALKOTMÁNY-, NEMZETKÖZI JOGI ÉS MUNKAVÉDELMI ALAPISMERETEK	13
3. TÉMAKÖR – POLGÁRI JOG ALAPJAI	19
4. TÉMAKÖR – BÜNTETŐJOG ÁLTALÁNOS RÉSZ	23
5. TÉMAKÖR – KRIMINALISZTIKA	29
6. TÉMAKÖR – BÜNTETŐJOG KÜLÖNÖS RÉSZ	33
7. TÉMAKÖR – SZABÁLYSÉRTÉSI ALAPISMERETEK	51
8. TÉMAKÖR – SZABÁLYSÉRTÉSEK	53
9. TÉMAKÖR – BÜNTETŐELJÁRÁS ÉS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI JOGI ALAPISMERETEK	57
10. TÉMAKÖR – KÖZIGAZGATÁSI ALAPISMERETEK	61
11. TÉMAKÖR – A KÖZIGAZGATÁSI HATÓSÁGI ELJÁRÁS	67
12. TÉMAKÖR – FEGYVERZETI ALAPISMERETEK	71
13. TÉMAKÖR – POLGÁRŐRI ALAPISMERETEK	73
AJÁNLOTT IRODALOM	75

BEVEZETÉS

Rendvédelmi jog és közigazgatás tantárgy

A szakmai segédanyag célja

Minden szakmának, hivatásnak megvan a saját fogalmi rendszere – alapfogalmak, összefüggések, amelyek elengedhetetlenek –, nincs ez másként a rendőri, közszolgálati szakmánál sem. A jogi nyelvezet helyes használata, a jogszabályok megfelelő alkalmazása, a jogszabályváltozások önálló értelmezése szervesen hozzátartozik az e szakmákban dolgozók mindennapi munkájához; végigkíséri a teljes pályafutást, sőt ez a szakszerű és jogszerű intézkedések alapja.

Az oktatásban szerzett tapasztalataink szerint a tantárgy száraz, nagy mennyiségű, lexikális jellegű ismeretanyagot tartalmaz, amely iránt a tanulók érdeklődését felkelteni is nehéz, hát még azt elérni, hogy a tanuló el is tudja ezt a szükséges mértékben sajátítani. Ennek megkönnyítésére a szakmai segédanyag tartalmaz összefoglaló-rendszerező ábrákat, módszertani ajánlásokat, amelyekkel a tanár érdekessé és átláthatóbbá tudja tenni a tananyagot, illetve mintafeladatokat, amelyek élményszerűvé teszik a tananyag feldolgozását a tanulók és a tanár számára egyaránt – akár tanórai keretek között, akár önálló feldolgozás esetén is.

A rendvédelmi jog és közigazgatás tantárgy **alapvető céljai**, hogy a tanulók ismerjék meg:

- a jogi alapokkal kapcsolatos fogalmakat és a jogalkotás alapjait, az Alaptörvény rendelkezéseit, az állampolgárságra vonatkozó szabályokat, az emberi jogi alapszabályokat, a polgári jog alapjait;
- a büntetőjog általános részi és különös részi rendelkezéseit és a kriminalisztika alapfogalmait, eszközeit, módszereit, a szabálysértési alapfogalmakat, az egyes bűncselekmények és szabálysértések főbb jellemzőit, a helyszínbírságra vonatkozó általános szabályokat;
- a büntetőeljárás és a büntetés-végrehajtási jog alapjait, sajátítsák el a közigazgatási alapismereteket és ismerjék meg a közigazgatási hatósági eljárás főbb szabályait.
- A segédkönyv **elkészítésének célja**, hogy a rendvédelmi jog és közigazgatás tantárgy oktatásakor segítséget nyújtson, ötleteket és megoldásokat javasoljon a tanárok számára a tananyag feldolgozásához, a szükséges kompetenciák fejlesztésén keresztül az alapvető célok eléréséhez. Megmutassa a tanulási folyamat sarokpontjait, az egyes témakörök összefüggéseit és azok illeszkedését a tananyag egészéhez, és a feldolgozáshoz szükséges tevékenységformákat.

A képzés **sarokpontjait** a 11654-16 azonosítószámú *Rendvédelmi jog és közigazgatás* szakmai követelménymodulhoz tartozó tantárgyak (Rendvédelmi jog és közigazgatás I–III.) és témakörök során fejlesztendő alábbi kompetenciák határozzák meg:

- Jogi alapismeretek (jogi alapfogalmak, jogalkotás alapjai, alkotmányjogi alapismeretek, az Alaptörvény rendelkezései, emberi jogi alapszabályok, polgári jog alapjai, diplomáciai mentesség szabályai).
- Büntetőjogi ismeretek és kriminalisztikai ismeretek (büntetőjog általános rész rendelkezései, egyes bűncselekmények felismerése és elhatárolása a szabálysértésektől, a kriminalisztika alapfogalmai).

- Szabálysértési ismeretek (szabálysértésekre vonatkozó általános fogalmak, szabálysértésekre vonatkozó különös szabályok, egyes szabálysértések felismerése és elhatárolása a bűncselekményektől, szabálysértési eljárásra vonatkozó általános szabályok és jogorvoslati lehetőségek, helyszíni bírságolásra vonatkozó ismeretek).
- Büntetőeljárási és büntetés-végrehajtási ismeretek (Büntetőeljárás-jogi alapismeretek, büntetés-végrehajtási alapismeretek).
- Közigazgatási ismeretek (A közigazgatás felépítése és működése, a közigazgatási hatósági eljárás alapvető szabályai, a közszolgálat jellemzői, a közigazgatási jogviszony elemei, ügykezelőkre vonatkozó szabályok).
- Fegyverzeti és polgárőri alapismeretek (A lőfegyverek használatára és kezelésére vonatkozó jogszabályok, polgárőri alapismeretek).

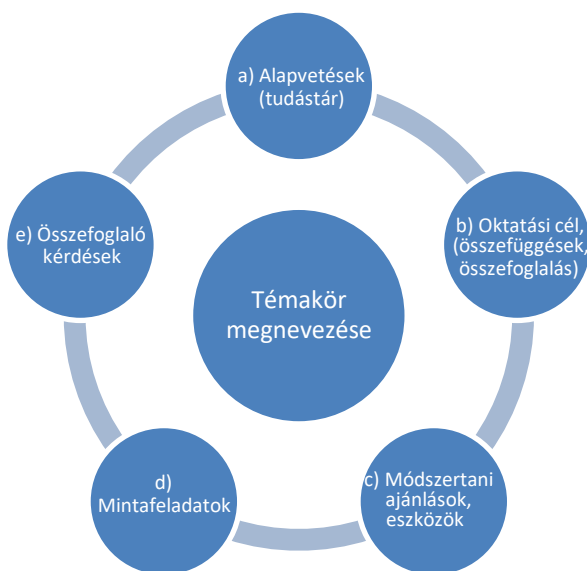
A tantárgy struktúrája

A *Rendvédelmi jog és közigazgatás* tantárgy (11654-16) végigkíséri szinte a teljes rendészeti szakképzést, hiszen a 10–12. osztályokban kerül oktatásra, 10. osztályban heti 1 óra, 11–12. osztályokban heti 2 óra keretében. A képzés során a tantárgy rögtön a középfokú tanulmányok megkezdésekor oktatásra kerül, és 3 tanéven keresztül folytatódik.

A szakmai segédanyag elkészítéséhez felhasznált alapidokumentumok és szakmai anyagok, melyek ismerete a tantárgy oktatásához is szükséges:

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről
- 100/1997. (VI.13.) Korm. rendelet – az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról
- Belügyi rendészeti ismeretek – vizsgakövetelmények
- 34_861_01 Rendészeti ór kerettanterv
- 137_52_861_11 Rendészeti ügyintéző kerettanterv
- 107_54_345_01 Közszolgálati ügyintéző kerettanterv
- Rendőr tiszthelyettes képzési programok
- 100/1997. (VI.13.) Korm. rendelet – az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról
- BELÉNYESI Emese – BUDAVARINÉ BÉRES Erzsébet – MOLNÁR Katalin – PALLAI Éva – STRÉHLI-KLOTZ Georgina: *Pedagógiai módszertani ismeretek a közszolgálati pályaorientációs képzés oktatói számára.* (Rövidítve: Ped. segédanyag)

A képzési témakörök és témák ismertetése

1. ábra

A tantárgy gondolattérképe témakörönként

Forrás: a szerző saját szerkesztése

- a) **Alapvetések (tudástár)** – A témakör fogalmainak felsorolása súlyozva, indokolva. A törzsanyag kiemelve és magyarázva.

Alapvetések rendszerezése	
vastaggal kiemelt	– törzsanyag (tudni kell)
vastag dőlttel kiemelt	– összefüggésében látni kell (fontos, saját szavakkal elmondani)
dőlttel kiemelt	– megértést segítő fogalom (alkalmazási szint)
normál stílus	– kiegészítő fogalom (felismerési szint)

- b) **Oktatási célok (összefüggések, összefoglalás)** – A témakör **oktatásának célja**, hogy a konkrét ismeretekkel nem rendelkező tanítványaink megismerjék az adott témakörhöz kapcsolódó ismereteket, és azokat alkalmazni is tudják. Rendszerező és összefoglaló mintaegység kidolgozása, kapcsolódó diákkal, amelyek megmutatják az elsajátítandó fogalmak közötti összefüggéseket, egymásra épülésüket, kapcsolódásukat más tantárgyakhoz.
- c) **Módszertani ajánlások, eszközök** – A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**), illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**) az elsődleges módszer. Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (**szemléltetés**).

Szükséges eszközök a tanár számára: laptop projektorral, ennek hiányában a diák kinagyítása papíralapon, vagy tanulók számára papíron (fénymásolás útján) történő biztosítása.

- d) **Mintafeladatok** – A jegyzet általában példákon keresztül mutatja be az elsajátítandó tananyagot, de a segédanyag kiegészítésként tartalmazni fog a témakörhöz kapcsolódó **mintafeladatokat**, ezzel is támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását.
- e) **Összefoglaló kérdések** – A tanórákat kezdjük mindig ráhangolással, ahol átismételjük az előző órán tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással, a tananyag elsajátításának mérésére. Az I. kötet témakörönként, a II. kötet témánként tartalmaz összefoglaló, a tananyag feldolgozását segítő kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre.

A segédkönyv használatával reményeink szerint megkönnyítjük a tantárgyat oktató pedagógusok munkáját, ezzel is támogatva az eredményes és hatékony tanítási-tanulási folyamatot.

Jó munkát és sikerélményekkel teli oktatást kívánnak:

A szerzők

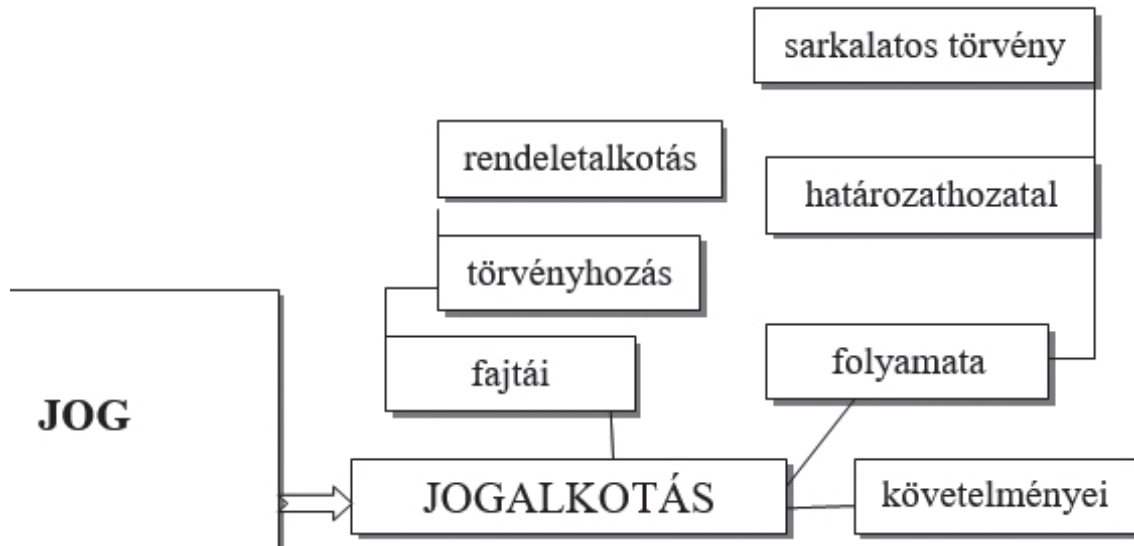
1. TÉMAKÖR – JOGI ALAPISMERETEK

- a) A **témakör fogalmai**: társadalmi norma, jog, jogrendszer, jogbiztonság, jogegység, jogág, *jogágak csoportosítása*, a magyar jogrendszer jogágai, **jogviszony, jogi norma, jogkövetkezmény (joghatás, szankció), jogalkotás (törvényhozás, rendeletalkotás)** és folyamata, *jogalkotás alapvető követelményei, határozathozatal, sarkalatos törvény, kihirdetés, közzététel*, Magyar Közlöny, Nemzeti Jogszabálytár, közjogi szervezetszabályozó eszközök (normatív határozat, normatív utasítás), **jogszabály, jogszabályi hierarchia, jogszabályok általános helyzetben**, különleges jogrend, **törvény és jelölése, rendelet és jelölése**, jogforrás, érvényesség és feltételei, **hatály és fajtái, normakontroll** és fajtái, **jogalkalmazás**, jogalkalmazás fajtái, jogalkalmazás szakaszai.
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a konkrét ismeretekkel nem rendelkező tanulót megismertessük a jogi alapismeretekkel kapcsolatos fogalmakkal, a magyar jogrendszer felépítésével. Fontos, hogy a témakör befejeztével a tanuló átlássa a jogszabályi hierarchiát, megtalálja és felismerje a jogszabályokat, illetve helyesen alkalmazza azokat.

A témakör rövid összefoglalása:

A társadalmi együttéléshez bizonyos szabályok betartása szükséges. Vannak társadalmi, erkölcsi és **jogi normák**. A **jog** a társadalmi szükségletet fejezi ki, **megalkotása és alkalmazása** konfliktusok rendezéséhez szükséges. A jog legkisebb egysége a **jogi norma**, több jogi norma **jogszabályt** alkothat. A jogszabály megjelenési formája szerint lehet **törvény** vagy **rendelet**, amelyek **jelölésükben** is eltérnek. A jogszabályok – bizonyos szempontok alapján – **jogágba** sorolhatók. A jogág a **jogrendszer** alapeleme. Egy államban egy jogrendszer lehetséges, fontos az egységes szabályozás (**jogegység**) és a folyamatos felülvizsgálat (**normakontroll**). A **jogszabályi hierarchia** a jogalkotók hierarchiájához igazodó sorrendet jelent. Az állam és a jog kapcsolata kölcsönös, a **jogalkotók** állami szervek. A társadalom tagjai a **jogforrásokból** ismerhetik meg jogaikat és kötelességeiket. A közjogi szervezetszabályozó eszközök (**normatív határozat, normatív utasítás**) is jogforrások. **Minden jogszabály jogforrás, de nem minden jogforrás jogszabály.** A **jogalkotási folyamat** eredménye egy érvényes (kihirdetett) jogszabály, ami a hatályba lépésekor már alkalmazható. A törvényeket a **Magyar Közlönyben** hirdetik ki, de szövegük a **Nemzeti Jogszabálytárban** bárki számára elérhető. A kihirdetés és a hatályba lépés időpontja eltérő lehet, de mindig a kihirdetés a korábbi. **Minden hatályos jogszabály érvényes, de nem minden érvényes jogszabály hatályos.** A **jogalkalmazás** a jog érvényesülésének módja.

- c) Módszertani ajánlások, eszközök – A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (tanári magyarázat) az elsődleges módszer, amelynek során fontos a tanulók érdeklődésének felkeltése az adott téma iránt. A bevezetőben térjünk ki az órai tananyag újdonságaira, és kapcsoljuk a korábban megszerzett ismeretekhez.

2. ábra

Egy órához tartozó fogalmak rendszere

Forrás: a szerző szerkesztése

A 2. ábra megmutatja a kapcsolatot a témakör fogalmai között, amelynek egyes részletei az egy-egy órához tartozó fogalmak közötti összefüggéseket is mutatják.

Ezeknek az összefüggéseknek a feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**) történjen, azaz az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (**szemléltetés**). A tanórákat kezdjük mindig ráhangolással, ahol átismételjük az előző órán tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással, a tananyag elsajátításának mérésére. A jegyzet tartalmaz témakörönként összefoglaló kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre. Szükséges eszközök a tanár számára: laptop projektorral, ezek hiányában írásvetítő; a diákoknak tankönyv, füzet és íróeszköz.

- d) Mintafeladatok – A jegyzet példákon keresztül mutatja be az elsajátítandó tananyagot. A tananyag számonkérését szóban és írásban egyaránt végezzük. Szóbeli számonkérésnél például válasszunk ki két tanulót, akik egymást kérdezzetik a tananyagból és értékelik is egymás válaszát, lehetőleg indoklással, folyamatos tanári felügyelet mellett. Írásbeli számonkérés alkalmával érdekes feladatokon (kiegészítő, felismerős, párkeresős és kiválasztós feladatok, keresztrejtvény, totó stb.) keresztül is mérhetjük a tananyag elsajátításának szintjét. Például:

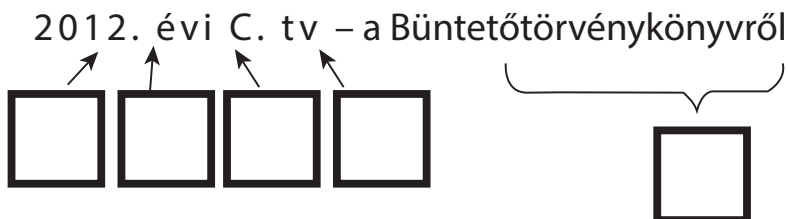
1. Melyik fogalomra ismer rá? Karikázza be a betűjelét! (1 pont)

Az a folyamat, amelynek során a javaslatból, az elképzelésből betartandó jogszabály lesz.

- A) jogképződés B) jogalkotás C) jogi szabályozás
D) rendeletezés E) törvényalkotás

Megoldás: B (jogalkotás)

2. Az alábbi jogszabályon mutassa be a jelölési rendszert! Írja a megfelelő betűt a megfelelő kockába! (5 pont)

A) kibocsátás éve	B) a jogszabály címe	C) formai kellék
D) sorszám	E) a jogalkotó	F) a jogrendszer jellege
G) a jogszabály fajtája	H) alaki kellék	I) a hatályba lépés napja
J) a jogforrás fajtája	K) a kihirdetés napja	L) a módosítás éve

3. ábra

1. mintafeladat

Forrás: a szerző szerkesztése

Megoldás: A H D G B

A feladatok megoldását, különösen az alsóbb évfolyamokon kövesse a jó megoldás részletes, indokolással ellátott megbeszélése, ha házi feladatnak adtuk, a következő óra elején – akár ismétlésként is – beszéljük meg.

3. Egészítse ki az alábbi mondatot a „hatályos” és „érvényes” kifejezésekkel, úgy, hogy az állítás igaz legyen! (4 pont)

Minden..... jogszabály, de nem minden jogszabály

Megoldás: Minden **hatályos** jogszabály érvényes, de nem minden érvényes jogszabály **hatályos**.

Természetesen a hagyományos számonkérés (önálló szóbeli felelet, írásbeli számonkérés/ „dolgozat”) is fontos része az értékelésnek, de a fejlesztő értékelés során törekedjünk a minél változatosabb egyéb formák alkalmazására.

e) **Rendszerező, összefoglaló kérdések:**

1. Ismertesse a társadalmi norma fogalmát!
2. Mutassa be a magyar jogrendszer jogágait!
3. Ismertesse a jogalkotás (törvényhozás, rendeletalkotás) folyamatát, alapvető követelményeit!
4. Röviden mutassa be Magyar Közlönyt és a Nemzeti Jogszabálytárat (tartalmi, formai elemek)!
5. Részletesen ismertesse, hogy mit kell hogy tartalmazzon a jogszabály! Térjen ki a jogszabályi hierarchiára!
6. Ismertesse, hogy mit jelent a hatály és mutassa be fajtáit!

2. TÉMAKÖR – ÁLLAM- ALKOTMÁNY-, NEMZETKÖZI JOGI ÉS MUNKAVÉDELMI ALAPISMERETEK

- a) A témakör fogalmai: állam, állam rendeltetése, államelméletek, állam funkciói, állam fejlődése, **alkotmányjog, alkotmányjog jogforrásai, alkotmány, alkotmányosság és követelményei, jogállam, Magyarország Alaptörvénye**, hatályai, és *felépítése, alapvető jogok* és csoportosítása, **alapvető kötelezettségek**, parlamentáris demokrácia, **hatalmi ágak**, fékek és egyensúlyok rendszere, **országgyűlés**, országgyűlési képviselő, mentelmi jog, **kormány (tagjai, megalakulása, vezetője)**, *Magyarország minisztériumai*, a köztársasági elnök, önálló szabályozó szervek, **Alkotmánybíróság**, bíróságok (**Kúria**), Ügyészség, állampolgári jog (kollektív és egyéni), állampolgári jogok felsorolása, állampolgári kötelezettségek, állampolgár, magyar állampolgár, *az állampolgárság szabályozási elvei*, **magyar állampolgárság** (keletkezése, **megszerzése**, megszűnése, **igazolása**), nemzetiség, Magyarországon elismert nemzetiségek, nemzetiségek jogai (alapvető, *egyéni és közösségi*), **egyenlő bánásmód, emberi jog** (kialakulási elméletei, *osztályozása, védelme*), **nemzetközi jog** (tárgya, *szabályai, jogforrásai, alapelvei*), **diplomácia**, diplomácia állami szervei, *diplomáciai kapcsolat, diplomaták kiváltsága és mentessége (területei)*, diplomaták rangsora, eljárás diplomáciai vagy nemzetközi jogon alapuló más mentességet élvező személyekkel vagy közjogi tisztséget betöltő személlyel szemben, *Magyarország és az Európai Unió* (közösségi jog és jogforrásai), *humanitárius jog (területei, védőhatalom, védett személyek)*, a Munkavédelmi törvény alapvető szabályai (veszély, veszélyhelyzet, *kockázat, megelőzés, előrelátás*, a munkáltató feladatai, a munkavállaló feladatai, munkabaleset, foglalkozási megbetegedés).
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje Magyarország alkotmányjogi berendezkedését, a főbb állami szervek felépítését (országgyűlés, kormány, köztársasági elnök, Alkotmánybíróság, bírósági rendszer, Ügyészség), az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseit, az állampolgárságra vonatkozó szabályokat, az emberi jogi alapszabályokat. Lásna Magyarország helyét az Európai Unióban, ismerje meg a közösségi jogi szabályozás elveit. Ismerje meg a diplomáciával kapcsolatos alapfogalmakat, a mentességet élvező személyekkel kapcsolatos eljárást. Ismerje a nemzetközi jog és a humanitárius jog alapjait, sajátítsa el a munkavédelemmel kapcsolatos alapfogalmakat.

A témakör rövid összefoglalása:

Az állam viszonylagos önállósággal és szuverenitással rendelkező közhatalmi szervezet. **Társadalmi rendeltetése** a fennálló társadalmi rend fenntartása és védelme, a társadalom létfeltételeinek biztosítása, valamint az egyének és a közösségek tevékenységeinek szervezése, vezetése és közös ügyeinek intézése.

Az **alkotmányjog** a jogrendszeren belül, a **közjogi** szinthez tartozó **jogág**. Az **alkotmány** formailag kiemelt jogszabály, amely tartalmában az egész jogrendszerre, az államhatalom gyakorlására, valamint az állam és a társadalom kapcsolatára vonatkozó alapvető szabályokat határozza meg.

Az **alkotmányosság** olyan elvi **követelmények** (népszuverenitás és népképviselés elve; hatalmi ágak szétválasztásának és egyensúlyának elve; törvények uralma, a jogállamiság megvalósítása; egyen-

jogúság elve; emberi és állampolgári jogok deklarációja) **együttese**, amelyek az ideális demokratikus alkotmány tartalmát és megvalósulását jellemzik.

Magyarország Alaptörvénye: 2011. április 25-én hirdettek ki, és 2012. január 1-jén lépett hatályba. A jogforrási hierarchia csúcsán áll. A **legmagasabb szintű** norma, Magyarország **jogrendszerének alapja**. Az **alapvető jogok** a jog által előírt garantált cselekvési lehetőségek, amelyek konkrét megjelenési formájukat tekintve az állam Alaptörvényében jelennek meg, **négy nagy csoportba** sorolhatók. Az **alapvető kötelezettségek** cselekvési korlátokat határoznak meg a társadalmi életviszonyok fenntartása érdekében.

Magyarország alkotmányjogi berendezkedése **parlamentáris demokrácia**. A legfőbb **törvényhozó** szerv az **Országgyűlés**. A legfőbb **végrehajtó** hatalom a Kormány, míg az **igazságszolgáltatást** a **bíró-ságok** gyakorolják. Az államforma a hatalom eredetére utal, Magyarország államformája **köztársaság**.

Magyarország legfőbb népképviselői szerve az **Országgyűlés**. Az országgyűlési képviselőket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, **közvetlen és titkos** szavazással, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választáson, sarkalatos törvényben meghatározott módon választják. Az **országgyűlési képviselők** jogai és kötelezettségei egyenlők, **mentelmi jog** illeti meg őket. Az Országgyűlés ülései **nyilvánosak**.

A **Kormány** a végrehajtó hatalom általános szerve, a közigazgatás legfőbb szerve, az Országgyűlésnek **felelős**. **Tagjai** a miniszterelnök és a miniszterek. A Kormány a **miniszterek kinevezésével** alakul meg, a miniszterelnök **vezeti**, akinek legfőbb feladata, hogy meghatározza a Kormány **politikájának általános irányát**, a miniszterek pedig egy-egy **szakterületet irányításáért** felelősek. **Magyarország minisztériumainak** felsorolását 2018. évi V. törvény tartalmazza.

Magyarország államfője a köztársasági elnök, aki kifejezi a nemzet egységét, és örökdik az állam-szervezet demokratikus működése felett. A köztársasági elnök a **Magyar Honvédség főparancsnoka**. A köztársasági elnököt **az Országgyűlés** titkos szavazással öt évre választja meg, e tisztségre legfeljebb **egy alkalommal** lehet újraválasztani. A megválasztott köztársasági elnök az Országgyűlés előtt **esküt** tesz, elnök **személye sérthetetlen**, **mentelmi jog** illeti meg.

Az Országgyűlés sarkalatos törvényben a végrehajtó hatalom körébe tartozó egyes feladat- és hatáskörök ellátására és gyakorlására **önálló szabályozó szerveket** hozhat létre. **Vezetője évente beszámol** az Országgyűlésnek, törvényben meghatározott feladatkörében **rendeletet ad ki**.

Az **Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve, székhelye Budapest**. Az Alkotmánybíróság **döntéseit teljes ülésben**, öttagú tanácsban vagy **egyesbíróként** eljárva hozza meg. A teljes ülés az Alkotmánybíróság legfőbb testületi szerve, amely az Alkotmánybíróság összes tagjából áll. Főszabály szerint az Alkotmánybíróság **eljárása nem nyilvános**. Az Alkotmánybíróság tizenöt tagból álló testület. Az **Alkotmánybíróság döntése mindenkire nézve kötelező**, **döntéseit indokolni** köteles. Az Alkotmánybíróság tagja **független**, **más kereső foglalkozást nem** folytathat.

Az Alaptörvény szerint a **bíró-ságok** feladata az **igazságszolgáltatási tevékenység**. Magyarországon a bírósági rendszer többszintű, csúciszerve a **Kúria**, amely **biztosítja a jogalkalmazás egységét**.

Magyarország Alaptörvénye szerint a **legfőbb ügyész és az ügyészség** az igazságszolgáltatás közreműködőjeként az állam büntetőigényét érvényesíti. Törvényben meghatározottak szerint **jogokat gyakorol a nyomozással** összefüggésben, képviseli a **közzéadatot** a bírósági eljárásban.

Az állampolgárság egy fizikai személynek egy konkrét államhoz való tartozását fejezi ki. Az állampolgári jogok egy ország valamennyi állampolgárát megillető jogok, vannak **egyéni és kollektív** jogok. Az állampolgári kötelezettségek megegyeznek az Alaptörvénybe foglalt alapvető kötelezettségekkel.

A **nemzetiségi jog** alapvető állampolgári jogként érvényesül. Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy „a nemzetiségek a magyar politikai közösség részei, államalkotó tényezők”. Magyarországon a törvény által elismert 13 nemzetiséghez tartozók, alapvető, egyéni és **közösségi nemzetiségi jogokkal rendelkeznek**. A **nemzetiségekre alkalmazni kell az egyenlő bánásmód követelményeit** is, fel kell lépni az ezeket megsértő elvekkel szemben.

Az **emberi jog** rendeltetése, hogy az egyént megvédje az állam túlhatalmával szemben. Az emberi jogok **osztályozhatók**, tartalmi szempontok szerint, a résztvevők száma szerint és generációk szerint.

A **nemzetközi jog** elsősorban az államok közötti kapcsolatokat rendezését szolgálja, és az államok megegyezésével jön létre, **saját jogforrásokkal** bír. Alanyainak kötelezettségeit a többi jogalany **kérheti számon**. A nemzetközi jog **alapelvei** a nemzetközi jog szabályainak részét képezik.

A **diplomácia** az államok külpolitikájának békés módon való megvalósításáért kifejtett tevékenysége. A nemzetközi kapcsolatokat államon belüli és államon kívüli szervek tartják fenn. A **diplomata** külügyi szolgálatot teljesítő politikus, **kiváltság** (többletjog) és **mentesség** (szabályok alóli kivétel) illeti meg. A Rendőrség Szolgálati Szabályzat rendelkezik arról, **hogyan kell eljárni** a diplomácia vagy nemzetközi jogon alapuló más mentességet élvező vagy közjogi tisztséget betöltő személyekkel szemben.

Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az **Európai Unióhoz**. A közösségi **jognak** a tagállamok belső jogához képes elsőbbségi joga van. A közösségi jog **elsődleges jogforrását** az Alapszerződések képezik, másodlagos jogforrások: a **rendelet**, az **irányelv**, a határozat, valamint az **ajánlás és vélemény**.

A **humanitárius jog** tág értelemben a nemzetközi jognak az **a területe**, amelyik a **fegyveres konfliktusok**, az azok során tanúsított magatartások szabályozásával foglalkozik, **célja** a népesség azon részének védelme, amely egyáltalán nem, vagy már nem vesz részt a konfliktusban.

A **munkavédelem** akkor hatékony, ha a **kockázatot**, a **veszélyt** és **veszélyes helyzeteket** felismerik, és megfelelően kezelik. A törvényi szabályozás nagy hangsúlyt fektet a **megelőzésre**, amelynek fontos eleme az **előrelátás** is. **Munkavédelmi** szempontból mind a **munkáltatónak**, mind a **munkavállalónak** feladatokat határoz meg a törvény, a **munkabalesetek** megelőzése és a **foglalkozási megbetegedések** elkerülése érdekében.

- c) **Módszertani ajánlások, eszközök** – A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (tanári magyarázat) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (megbeszélés). Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (szemléltetés). A tanórákat kezdjük mindig **ráhangeléssel**, ahol átismételjük az előző órán tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással a tananyag elsajátításának mérésére. A jegyzet tartalmaz témakörönként összefoglaló kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre. Szükséges eszközök a tanár számára: laptop projektorral, ezek hiányában írásvetítő; a diákoknak tankönyv, füzet és íróeszköz.
- d) **Mintafeladatok** – A jegyzet példákon keresztül mutatja be az elsajátítandó tananyagot, de a segédanyag kiegészítésként tartalmaz a témakörhöz kapcsolódó **mintafeladatokat**, ezzel is támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását.

„A jó tanár bizonyos értelemben a bűvészhez is hasonlítható.”¹

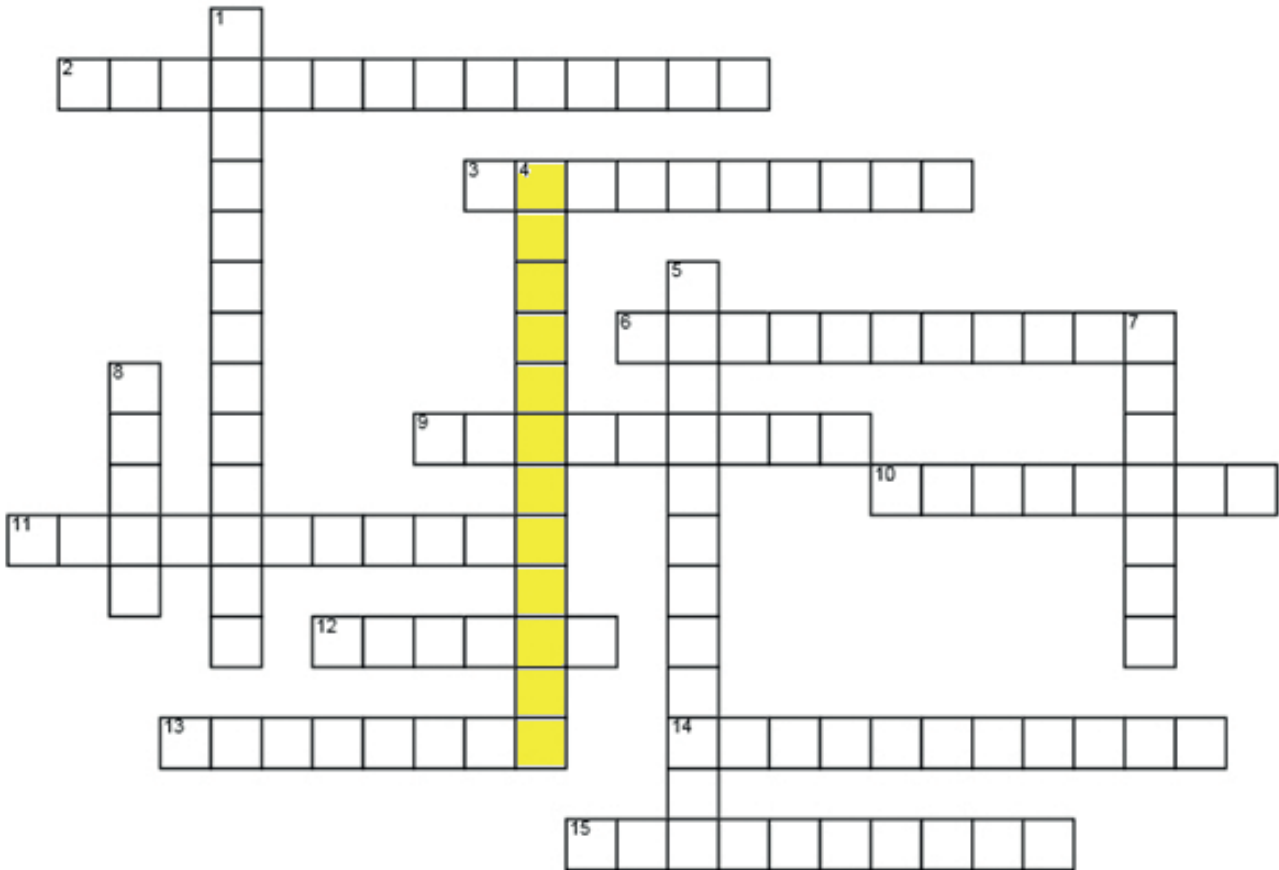
Ejtsük ámulatba a tanulókat, merjünk szokatlan formában feladatokat készíteni, mint például az alábbi keresztrejtvény. „Ha menetközben vagy utólag a tanuló rájön, mi volt a cél vagy az eszköz, az egyáltalán nem baj, sőt.”² Például, az alábbi keresztrejtvény megfejtés sora. Ahhoz, hogy a tanuló – akár önállóan, akár csoportmunka keretében – megfejtse a rejtvényt, használnia kell a témakör egyéb fogalmait, amelyek a megoldásra rávezetik őt. „Lévén, hogy a hatékony tanulás a cél, ezért ezekről a módszerekről, s mint a tiszta meggyőzés technikáiról beszélünk.”³

¹ Ped. segédanyag – 2.3. Gyakorlati fogások, motivációs „trükkök” című fejezet

² Ped. segédanyag – 2.3. Gyakorlati fogások, motivációs „trükkök” című fejezet

³ Ped. segédanyag – 2.3. Gyakorlati fogások, motivációs „trükkök” című fejezet

A keresztrejtvény ábrája

4. ábra

Keresztrejtvény

Forrás: a szerző szerkesztése

Meghatározások:

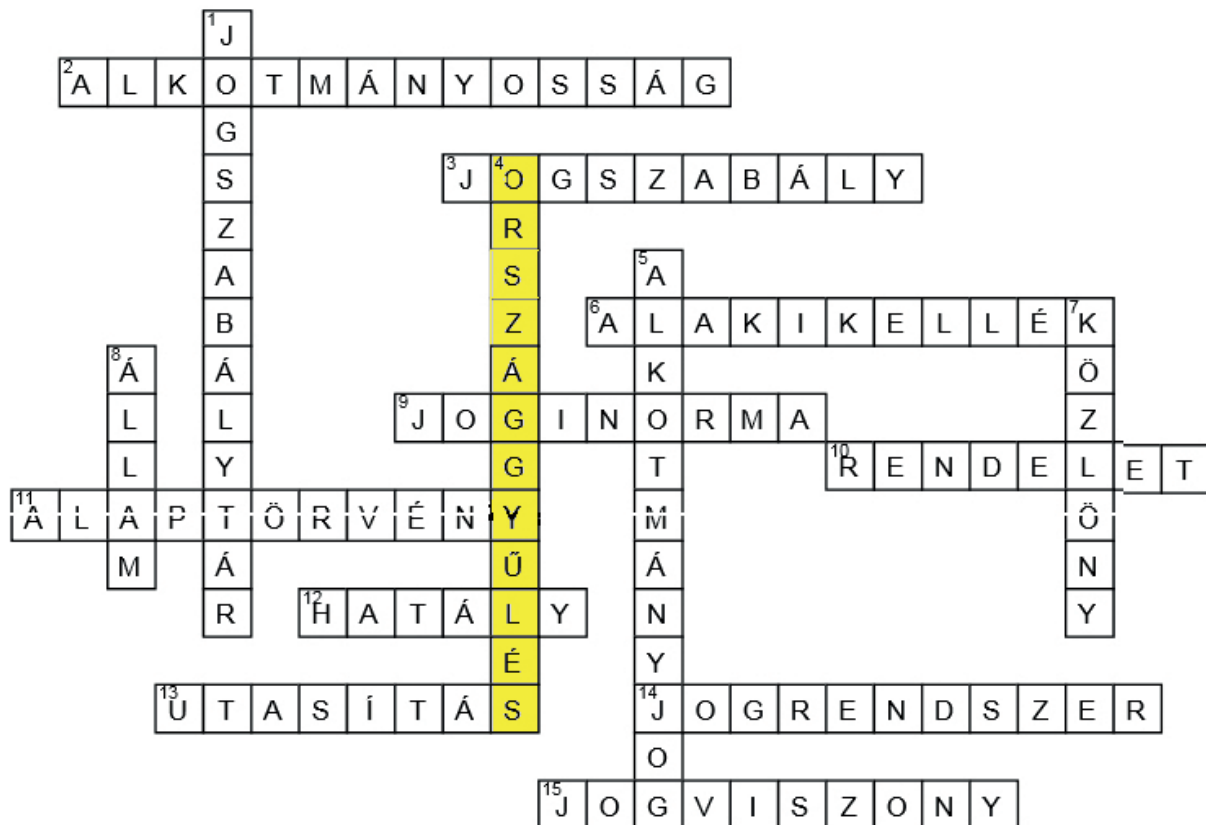
Vízszintes

2. Követelményrendszer, amely az ideális, demokratikus alkotmány megvalósulását jellemzi.
3. Egy vagy több jogi normát tartalmazó jogalkotói akarat.
6. A Per „/” jel a rendeletben és az „évi” szócska a törvényben. (szóköz nélkül)
9. A jog legkisebb önmagában értelmes egysége (szóköz nélkül).
10. A Parlamentnek alárendelt szervek által alkotott jogszabály.
11. A legmagasabb rendű jogszabály.
12. Időbeli, területi, tárgyi, szervei és személyi...
13. Közjogi szervezetszabályozó eszköz, személyhez köthető. Normatív...
14. Egy időben hatályos jogi normák összessége.
15. Jogilag szabályozott társadalmi viszony.

Függőleges

1. Elektronikus jogszabálygyűjtemény. Nemzeti...
4. **A rejtvény megfejtése.**

5. A közjogi szinthez tartozó jogág, amely az államhatalom gyakorlására vonatkozó jogszabályokat foglalja össze.
7. Magyarország hivatalos lapja. Magyar...
8. A munkamegosztás külön ágát képező közhatalmi szervezet.

Megfejtés:

5. ábra

A keresztrejtvény megfejtése

Forrás: a szerző szerkesztése

Mintafeladat:

1. Párosítsa az alábbiakat az alkotmányosság követelményei tekintetében! Írja a „Válaszok” sorban a meghatározás sorszámát a fogalom betűjele mellé! (4 pont)

Fogalmak:

- A. A hatalmi ágak szétválasztásának és egyensúlyának elve.
- B. Egyenjogúság elve.
- C. Az emberi és állampolgári jogok deklarációja.
- D. A népszuverenitás és népképviselés elve.
- E. Törvények uralma.

Meghatározások:

- 1) Általános jogelveket kell az alkotmányban felvenni, amelyeket a törvényalkotás a konkrét szabályozás során köteles alkalmazni.
- 2) Az önkényuralom kizárására irányul.
- 3) Az állami főhatalom forrása a nép.
- 4) Minden jogszabály a közakaratot fejezi ki.
- 5) A törvény előtti egyenlőséget jelenti.

Válaszok: A – B –; C –; D –; E –

Megoldás: A – ...2..... B –5.....; C – ...1.....; D – ...3.....; E – ...4.....

e) Rendszerező, összefoglaló kérdések:

1. Fejtse ki, hogy mi az állam, és mi a rendeltetése!
2. Mutassa be, hogy mit jelent a jogállam fogalma!
3. Mutassa be Magyarország Alaptörvényét (hatály, felépítés, alapvető jogok és csoportosításuk, alapvető kötelezettségek)
4. Fejtse ki, hogy mit jelent a parlamentáris demokrácia!
5. Indokolja, hogy miért fontos a hatalmi ágak szétválasztása!
6. Mutassa be az Országgyűlés feladatait, jellemezze az országgyűlési képviselők munkáját, beszéljen a mentelmi jogról!
7. Mutassa be a Kormány működését (tagjai, megalakulása, vezetője)!
8. Ismertesse, hogy milyen jogosultságai vannak a köztársasági elnöknek!
9. Részletesen sorolja fel az állampolgári jogokat és állampolgári kötelezettségeket!
10. Ismertesse az állampolgárság szabályozási elveit, a magyar állampolgárság keletkezése, megszerzése, megszűnése, igazolása!
11. Sorolja fel a Magyarországon elismert nemzetiségeket, mutassa be jogaikat!

3. TÉMAKÖR – POLGÁRI JOG ALAPJAI

- a) A témakör fogalmai: **polgári jog**, a Ptk. és szerkezete, polgári jog alapelvei, a személy, *jogképesség, cselekvőképesség és fokozatai*, személyhez fűződő jogok és *védelmének eszközei, sérelemdíj*, **tulajdonjog**, a **tulajdonos jogai és kötelességei**, a **szerződés**, a **birtokos**, a *birtok fajtái*, közös birtok, **birtokvédelem** és eszközei (önhatalom, birtokper, birtokvédelem tényleges birtoklási helyzet alapján), **tilos önhatalom**.
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a polgári jogi szabályozás alapelveit, jogszabályi hátterét. Ismerje a személlyel kapcsolatos polgári jogi fogalmakat, a személyiséghez fűződő jogokat és azok védelmét. Ismerje a tulajdonjog fogalmát, a kapcsolódó jogokat és kötelezettségeket. Sajátítsa el a birtokos fogalmát, lássa át a birtokvédelem témaköréhez kapcsolódó fogalmakat.

A témakör rövid összefoglalása:

A **polgári jog** önálló jogág, amely a személyek vagyoni és személyi jellegű viszonyait szabályozza. A 2014-ben hatályba lépett **Ptk.** kódex jellegű, szerkezetileg nyolc Könyvre tagolva szabályozza e hatalmas jogterületet. Megjelent a **paragrafuscím**, amely nem tekinthető külön szerkezeti egységnek, de megkönnyíti a törvényen belüli tájékozódást. A polgári jog **alapelvei hézagpótló** és értelmező szerepet töltenek be. A polgári jogi jogviszonyok alanya a személy, amely lehet **természetes személy** (ember) vagy **jogi személy** (szervezet).

A **jogképesség** azt jelenti, hogy a személy jogokat szerezhetsen és kötelezettségeket vállalhat. Az ember jogképessége általános, **egyenlő és feltétlen**.

A **cselekvőképesség** az ember biológiai és jogi adottsága, fokozatai belátási képességhez vannak kötve. A mindennapi életben a **szerződések** a legtipikusabb jognyilatkozatok, így a cselekvőképességet **szerződőképességnek** nevezzük.

A **személyhez fűződő jogok** a személy integritását védik, és szankcionálják a megsértőit. Ha a **károsult** bizonyítja személyiségi jogának megsértését, s ez megállapítást nyert, **sérelemdíj** illeti meg.

A **tulajdonjog** alapvető emberi és állampolgári jog, Magyarország Alaptörvénye elismeri és védi. A **köztulajdon** és a **magántulajdon** a rendszerváltás óta egyenjogú. A tulajdont **kisajátítani** csak kivételesen és **közérdekből**, **kártalanítás** mellett, törvényben meghatározottak szerint lehetséges. A **tulajdonjog** az a dologra vonatkozó legfőbb jog, amelynek alapján a tulajdonos mindenkit – akinek nincs a dologra vonatkozó joga –, a dologra való behatástól eltiltani jogosult. A **tulajdonost** megilleti a **birtoklás**, a **használat**, a hasznok szedése és a **rendelkezés joga**, ugyanakkor köteles viselni a dologgal járó **terheket és azt a dologban beállott kárt**, amelynek megtérítésére senkit sem lehet kötelezni. A tulajdonosnak **bármely magatartást** jogában áll a dologával kapcsolatban tanúsítani, feltéve, hogy **tiszteletben tartja** a polgári jog alapelveit, a konkrét törvényi tilalmakat és kötelezettségeket, illetve mások alapvető jogait.

A dolog tulajdonának átruházására a leggyakrabban **szerződés** alapján kerül sor. A **szerződés** két vagy több személy kölcsönös és egybehangzó, joghatás kiváltására irányuló akaratnyilatkozata.

A törvényi szabályozás azt tekinti **birtokosnak**, aki **sajátjaként**, vagy időleges **birtokra jogosító jogviszony** (például bérleti jog) alapján ténylegesen **hatalmában tartja** a dolgot. Birtokos az is, **akitől**

a dolog más személy tényleges hatalmába került, úgy, hogy e személynek **nincs a birtoklásra jogosító jogviszonya**, és birtokos a **jogalap nélküli birtokos** is.

A **saját birtokost** a Ptk. **főbirtokosnak** nevezi. Ez abban az esetben indokolt, ha a dolognak ugyanakkor van **albirtokosa** is, aki **használati birtokosnak** tekinthető (például albérlő).

A **birtokviszony** mint jogviszony alapján az, aki birtokosnak minősül, mindenki mástól követelheti, hogy tartózkodjék a birtokállapot önhatalmú megzavarásától, azaz a birtokost **birtokvédelem** illeti meg. A birtoklást zavaró vagy ellehetetlenítő magatartást **tilos önhatalomnak** nevezzük. **Birtokvédelmi eszközök** a (jogos) önhatalom, a birtokper és a tényleges birtoklási helyzet alapján történő birtokvédelem.

A jogos önhatalom általában a birtoksértés idejére korlátozódik. A **jogos önhatalom** gyakorlásával a birtokos **ingó dolog** esetén megakadályozhatja a dolog elvételét, továbbá azt, aki a dolgot elvette, vagy akinek a dolgot a birtoksértő átadta üldözőbe veheti, és ha az üldözés során nincs mód állami eszköz igénybevételére, a dolgot maga is visszaveheti. **Ingatlan birtokának megsértése** esetén, a birtokos önhatalommal elháríthatja a birtoksértő magatartást.

- c) **Módszertani ajánlások, eszközök** – A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**). Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (**szemléltetés**). A tanórákat kezdjük mindig ráhangolással, ahol átismételjük az előző órán tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással a tananyag elsajátításának mérésére.

A jegyzet témakörönként összefoglaló kérdéseket tartalmaz, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre. Szükséges eszközök a tanár számára: laptop projektorral. Érdemes alkalmazni a kooperatív tanulás változatait. (Ped. segédanyag. 4.3.3. A kooperatív tanulás néhány változata – 58–70. oldal).

Az esettanulmány feldolgozása „[...]” során a valóság eseményeit és történéseit egyszerűsített és sarkított formában tanulmányozzák a tanulók. Célja, hogy a tanulók a konkrét esetekből általános érvényű megállapításokat tegyenek, és közben kulcskifejezéseket sajátítsanak el.⁴

Keressünk a témához kapcsolódó, aktuális, illetve a tanulók figyelmét felkeltő történéseket, és készítsünk belőle esettanulmányt. A történetet kronológia szerint vázoljuk fel, majd irányított kérdéseken keresztül mutassunk rá az eset azon körülményeire, amelyek megkönnyítik a felismerését, illetve a probléma beazonosítását.

Ha tanórai feladatnak szánjuk célszerű csoportmunkában feldolgoztatni, ha házi feladatnak, készítsünk hozzá háttéranyagokat is. Ha a tanulók megismerkedtek ezzel a módszerrel, készíthetünk bonyolultabb feladatot is, azaz ha az esettanulmány több szereplőt mozgat, csoportonként más-más szereplő nézőpontjából is tekinthetjük az esetet. A megoldást és a hozzá vezető utat minden esetben beszéljük meg!

- d) **Mintafeladatok** – A jegyzet példákon keresztül mutatja be az elsajátítandó tananyagot, de a segédanyag kiegészítésként tartalmaz a témakörhöz kapcsolódó **mintafeladatot**, ezzel is támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását. Alkalmazhatunk például jogesetelemzést (esettanulmányt) is, kooperatív csoportmunka keretében. Az alábbiakban erre mutatunk egy mintafeladatot!

⁴ Ped. segédanyag – 4.3.3.14. Esettanulmány című fejezet

Olvassa el az alábbi történetet!

A bíróság által jogerősen jóváhagyott egyezség alapján a Fűrész Kft-nek 2019. április 30-áig kellett kiürítenie és elhagynia azt a telephelyet, amelyen raktárt tartott fenn, és átengednie azt a Balta Kft-nek.

A Balta Kft. biztonsági emberei azonban – a megállapodástól eltérően – már 2019. április 20-án elkezdték a Fűrész Kft. által birtokolt terület kiürítését. Evégből a két telekrész közötti kerítést megbontották, az ajtókat lehegesztették, a kapubejáratot egy autóbusszal eltorlaszolták és megkezdték az áru elszállítását.

A Fűrész Kft. helyszínen lévő biztonsági őreit túlerejükkel kényszerítették a telep elhagyására, akik segítséget kértek a Kft. tulajdonosától. Ő szervezte meg a biztonsági őrök fellépését. Másnap este 7 órakor a Fűrész Kft 11 alkalmazottja érkezett a telephelyre ahol megbontották a kapu drótfonatát, ezen át a biztonsági őrök bementek. Pár perc alatt visszafoglalták a telephelyet.

Válaszoljon az alábbi kérdésekre!

1. a) Kik az eset szereplői? b) Mi a probléma fő oka?
2. a) Hány fázisra osztható az eset alakulása? Mi történt az egyes fázisokban? b) Mi az eset időrendje?
3. Mi az érintettek célja? Milyen eszközökkel érik ezt el? a) Balta Kft?, b) Fűrész Kft.?
4. a) Hogyan látják az esetet az érintettek? b) Ön hogyan járt volna el az érintettek helyében?
5. a) Mi az eset minősítése? b) Melyik kft. követett el jogsértést? Indokolja válaszát!
c) Melyik tanult ismeretanyag valósult meg? Melyik kérdés segített a probléma azonosításában?

Megoldás:

1. a) Kik az eset szereplői? b) Mi a probléma fő oka?
a) A Fűrész Kft. és a Balta Kft. biztonsági emberei.
b) A Balta Kft. szeretné átvenni a telephelyet.
2. a) Hány fázisra osztható az eset alakulása? Mi történt az egyes fázisokban? b) Mi az eset időrendje?
a) Az eset két fázisra bontható. 1. fázis: A Balta Kft. emberei elfoglalják a telephelyet, és megkezdik a raktárkészlet elszállítását. A Fűrész Kft. embereit távozásra kényszerítik. 2. fázis: A Fűrész Kft. emberei visszafoglalják a telephelyet.
b) 1 fázis: 2019. 04. 20.; 2. fázis: 2019. 04. 21. este 7 óra.
3. Mi az érintettek célja? Milyen eszközökkel érik ezt el? a) Balta Kft?, b) Fűrész Kft.?
a) A Balta Kft. szeretné birtokolni a telephelyet. A két telekrész közötti kerítést megbontották, az ajtókat lehegesztették, a kapubejáratot egy autóbusszal eltorlaszolták és megkezdték az áru elszállítását.
b) A Fűrész Kft. a bírósági ítéletben meghatározott napig szeretné birtokolni a telephelyet, ezért a megbontották a kapu drótfonatát, bejutottak és visszafoglalták a telephelyet.
4. a) Hogyan látják az esetet az érintettek? b) Ön hogyan járt volna el az érintettek helyében?
a) Mindkét kft. a saját igazát védi. b) (A tanuló saját véleménye).
5. a) Mi az eset minősítése? b) Melyik kft. követett el jogsértést? Indokolja válaszát!
c) Melyik tanult ismeretanyag valósult meg? Melyik kérdés segített a probléma azonosításában?

- a) Jogos önhatalom – A Fűrész Kft. az egyik birtokvédelmi eszköz alkalmazásával 2019. április 21-én visszavette a telephelyet, amelyet a bírósági ítélet értelmében 2019. április 30-ig kell elhagynia.
- b) Jogsértést (tilos önhatalom – a birtoklást zavaró vagy ellehetetlenítő magatartás tanúsítása) a Balta Kft. követett el a telephely idő előtti birtokbavételével.
- c) (Jogos) önhatalom – A probléma azonosítására a cselekmények időrendjére vonatkozó kérdés vezet rá. (2. b) kérdés). Ez megmutatja, hogy a Balta Kft. jogellenesen, a bírósági ítéletben megszabott határidő előtt foglalta el a telephelyet.

Kiegészítő feladatként (például házi feladatnak adva) kérhetjük például egy térkép vagy pillanatkép rajzolását az esethez, a történetben megadottak felhasználásával. Ezen mérhetjük, hogy a tanuló mit tart fontosnak a megadottakból (például feltüntetési-e az események idejét, az eseményben részt vevő személyek számát stb.), mert az általa fontosnak tartott információkat jeleníti meg a rajzon. Ezt/ezeket a képet/képeket háttéranyagként (segédletnek) mi magunk is előre elkészíthetjük, ha a teljes esettanulmányt házi feladatnak adjuk.

Az eset megbeszélésekor utaljunk a/(z) (jogos) önhatalom kérdéskörére, mind az ingó (áru), mind az ingatlan (telephely) dolgok tekintetében.

Mintafeladatok:

1. Válassza ki az alábbiak közül a tulajdonos jogait! Jelölje be! (3 pont)

- a) rendelkezési
- b) károkozási
- c) használat és hasznok szedése
- d) birtoklás és birtokvédelem
- e) teher- és kárveszély viselése
- f) szomszédok zavarása

Megoldás: a) rendelkezési, c) használat és hasznok szedése d) birtoklás és birtokvédelem.

2. Döntse el! Igaz vagy hamis az alábbi állítás? Jelölje be! (1 pont)

A saját birtokost a Ptk. albirtokosnak nevezi, ez abban az esetben indokolt, ha a dolognak ugyanakkor van főbirtokosa is, aki használati birtokosnak tekinthető (például albérlő).

Megoldás: Az állítás **hamis**.

3. Egészítse ki! (1 pont)

A polgári jog jogforrásai Magyarország Alaptörvénye és a

Megoldás: A polgári jog jogforrásai Magyarország Alaptörvénye és a **2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)**.

e) **Rendszerező, összefoglaló kérdések:**

1. Ismertesse a Ptk. szerkezetét!
2. Mutassa be a polgári jog alapelveit!
3. Jellemezze a jogképességet és a cselekvőképességet!
4. Rendszerezze és mutassa be a tulajdonos jogait és kötelességeit!
5. Magyarázza el, hogy mit jelent a birtokvédelem, és mutassa be eszközeit (önhatalom, birtokper, birtokvédelem tényleges birtoklási helyzet alapján)!

4. TÉMAKÖR – BÜNTETŐJOG ÁLTALÁNOS RÉSZ

- a) A témakör fogalmi: **büntetőjog (felosztása, jogforrásai, alapelvei), a büntetőjogi norma felépítése**, diszpozíció fajtái, **a Btk. (szerkezeti felépítése, hatályai), bűncselekményes ismérvei, büntett, vétség, szándékosság, gondatlanság**, tényállás és fajtái, **az általános törvényi tényállás elemei (jogi tárgy, elkövetési tárgy, elkövetési magatartás**, szituációs ismérvek, eredmény, okozati összefüggés, általános alany, **speciális alany, bűnösség**, motívum, *célzat*), *elkövető*, **tettes és fajtái, részes és fajtái**, társas elkövetési alakzatok (csoportosan, bűnszövetségben, **bűnszervezetben**), a szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszai (*szándék kialakulása, előkészület, kísérlet, befejezett bűncselekmény*), **büntetés, büntethetőségi akadályok rendszere, kizáró és korlátozó okok (gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer és fenyegetés, tévedés, jogos védelem, végszükség, jogszabály engedélye, törvényben meghatározott egyéb okok), megszüntető okok** (elkövető halála, elévülés, kegyelem, tevékeny megbánás, törvényben meghatározott egyéb ok), a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályai (a **magánindítvány hiánya, a feljelentés hiánya**), **katonai büntetések** (lefokozás, szolgálati viszony megszüntetése), **katonai mellékbüntetések** (rendfokozatban visszavetés, várakozási idő meghosszabbítása), katonákra vonatkozó rendelkezések.
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a büntetőjog felosztását, jogrendszerben történő elhelyezkedését, jogforrásait, a büntetőjogi norma felépítését, a Btk. általános részének rendelkezéseit. Ismerje a Btk. szerkezeti felépítését és törvényi számát. A tanulási folyamat végére a tanuló sajátítsa el a bűncselekmény fogalmát, fogalmi elemeit, súly szerinti felosztását, a szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszait. Fel tudja ismerni a tényállás fajtáit, meg tudja határozni a tényállás lényeges elemeit. Sajátítsa el az elkövetőkre vonatkozó szabályozást, meg tudja különböztetni az egyes elkövetői típusokat, kiegészítve a társas elkövetési alakzatokkal.

Ismerje a büntetőjogi felelősségre vonás akadályait, a kizáró és korlátozó, illetve a megszüntető okok rendszerét, fennállásuk esetén azonosítsa ezeket. Meg tudja határozni a büntetés fogalmát, ismerje a Btk. szankciói rendszerének jellemzőit, a szankciók felosztását. Ismerje meg a Btk. katonákra vonatkozó rendelkezéseit, a katonai büntetéseket és a katonai mellékbüntetéseket.

A témakör rövid összefoglalása:

A **büntetőjog** a jogrendszer azon ága, amely meghatározza azokat a nem kívánatos magatartásokat – **bűncselekményeket** – amelyek tanúsítása esetén az **elkövetőt** büntetőjogi felelősségre vonják és megbüntetik. A **tettes** (önálló, közvetett, társtettesek) a törvényi tényállást valósítja meg, a **részes** tényálláson kívüli cselekményével járul hozzá az elkövetéshez.

A jogalkotó megalkotja a **törvényi tényállást**, amelyhez **büntetési tételeket** kapcsol. A törvényi tényállást kimerítő cselekmény a **bűncselekmény**, a törvényi büntetési tétel keretei között kiszabásra kerülő jogkövetkezmény pedig a **büntetés**.

A büntetőjog jogforrásait külső és belső csoportokba sorolhatjuk, a **büntetőjogon belüli jogforrás** csak törvény lehet. A büntető jogi normák szerkezetileg **diszpozícióból és szankcióból** állnak. A bün-

tető anyagi jog területének jogforrása a **2012. évi C. tv. – a Büntető törvénykönyvről** (rövidítve: Btk.). A Btk. Általános és Különös részre tagolódik. Az **Általános rész** foglalkozik a bűncselekménnyel, az elkövetőkkel, a büntetőjogi felelősségre vonás akadályaiival, a Btk. szankciórendszerével és a speciális elkövetőkkel (fiatalkorú, katoná). A **Különös rész** az egyes bűncselekmények megvalósulásához szükséges elemeket tartalmazó különös törvényi tényállásokból áll.

A **tényállás** olyan ismérvek összessége, amelyek megléte nélkül nem valósul meg bűncselekmény. A **történeti tényállás** a valóságban megnyilvánuló valamely emberi magatartás büntetőjogi szempontból jelentőséggel bíró körülményeinek az összessége. A **különös törvényi tényállás** egy adott bűncselekmény törvényi ismérveinek összessége. Az általános törvényi tényállás rendszerét a különös törvényi tényállások alapján alkották meg a jogalkotók, elemeit táblázatba lehet foglalni.

A témakör foglalkozik a **bűncselekménnyel**, ami

- a bűncselekmény **megvalósulását, elemeit** (jogi tárgy, elkövetési tárgy, elkövetési magatartás, eredmény, okozati összefüggés, szituációs ismérvek, alany, bűnösség, motívum, célzat – **az általános törvényi tényállás rendszere**);
- a büntetőjogi **felelősségre vonás akadályait** (gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer, tévedés, jogos védelem stb. – **kizáró és megszüntető okok**);
- a bűncselekmény **megvalósulásának szakaszait** (szándék kialakulása, előkészület, kísérlet, befejezett bűncselekmény), illetve a bűncselekmény **elkövetőit** (tettes, részes, társas alakzatok) foglalja magában.

Említésre kerül a **büntetéstan** is, ami a **büntetés** alapját, célját, mértékét, speciális elkövetőkre (például katonák) vonatkozó szabályokat rendezi rendszerbe. A Btk. szankciórendszere **duális, büntetésekre és intézkedésekre** tagolódik.

A témakör részletesen tárgyalja a **katoná** fogalmát, a katonákra vonatkozó általános részi rendelkezéseket, beleértve a **katonai büntetések** (lefokozás, szolgálati viszony megszüntetése) és a **katonai mellékbüntetések** (rendfokozatban visszavetés, várakozási idő meghosszabbítása) kérdéskörét.

- c) **Módszertani ajánlások, eszközök** – A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**). Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (**szemléltetés**).

A tanórákat kezdjük mindig ráhangolással, ahol átismételjük az előző órán tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással a tananyag elsajátításának mérésére. A jegyzet tartalmaz témakörönként összefoglaló kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre. Szükséges eszközök a tanár számára: laptop projektorral, ezek hiányában írásvetítő; a diákoknak tankönyv, füzet és íróeszköz.

- d) **Mintafeladatok** – A jegyzet részletesen magyarázva mutatja be az elsajátítandó tananyagot, de a segédanyag kiegészítésként tartalmaz a témakörhöz kapcsolódó **mintafeladatokat**, ajánljuk az MTVA *Kétfény* című műsorának vonatkozó filmanyagait is, ezzel is támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását. Saját tapasztalatom szerint nagyon jól használhatóak az órán Tóth Mihály alábbi művei: *Az Őszövetségtől a Pink Floydig. Jogesetek megoldásokkal – Rendhagyó bűnügyi jogesettár – megoldásokkal*. (Dialóg Campus Kiadó, 2005.); *A mitológiától a Beatlesig – Rendhagyó bűnügyi jogesettár – megoldásokkal* (Dialóg Campus Kiadó, 2009.). Használatuk során figyelembe kell venni, hogy ezek a művek még az előző büntető törvénykönyvhöz íródtak, illetve a jogesetek kiválasztásánál legyünk tekintettel a tanulók életkori sajátosságaira is.

Az előző fejezetben már láttuk az esettanulmányt, mint feladattípust, ez nagyon jól használható a büntetőjog általános részi ismeretek alkalmazásánál (egyres területre pozícionálva) is, de ismeretalkalmazó

órán ezt a feladatot kibővíthetjük és folytathatjuk akár *kooperatív vita*⁵-ként is.

Az alábbi esettanulmány alapjául Tóth Mihály művének egyik *jogese*⁶ szolgált.

Olvassa el az alábbi történetet!

„A Grimm fivérek egyik leghíresebb meséjében Hófehérkétől a gonosz királynő – mivel sértette hiúságát, hogy a kislány szebb nála – először úgy próbált meg megszabadulni, hogy udvari vadászát bízta meg a megölésével. A vadász látszólag ráállt a gaztetre, ám megsajnálta a kislányt, futni hagyta, s a királynőt egy leölt állat szívét megmutatva próbálta meggyőzni arról, hogy a gyilkosságot végrehajtotta.

A királynő azonban a tükrétől megtudta, hogy a kislány életben maradt. Ezért öregasszonynak öltözve megkereste Hófehérkét és egy szép piros almával kínálta meg, amit előzőleg megmérgezett. A jóhiszemű kislány elfogadta az ajándékot, beleharapott az almába, s úgy tűnt meg is halt; csak a törpék szerencsés ügyetlenkedése folytán, az üvegkoporsóból kiesve tért magához.”

Válaszoljon az alábbi kérdésekre!

1. A szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszai alapján, melyik szakasz miatt vonható felelősségre a vadász?
2. A szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszai alapján, melyik szakasz miatt vonható felelősségre a királynő a vadász gyilkossággal megbízása tekintetében?
3. A szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszai alapján, melyik szakasz miatt vonható felelősségre a királynő a mérgezett alma tekintetében?

Megoldás:

1. A szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszai alapján, melyik szakasz miatt vonható felelősségre a vadász? Miért?

Előkészület – önkéntes elállás, nem vonható felelősségre. „A vadász az emberölés büntette előkészületének elkövetésétől önként elállt, így nem büntetendő.”

2. A szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszai alapján, melyik szakasz miatt vonható felelősségre a királynő a vadász gyilkossággal megbízása tekintetében?

Előkészület (vadász biztatása). „A királynő azonban – azzal, hogy a vadászt felhívta Hófehérke megölésére – emberölés előkészületét követte el, ezért nem felbujtó, mert a vadász a tettet meg sem kísérelte.”

3. A szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszai alapján, melyik szakasz miatt vonható felelősségre a királynő a mérgezett alma tekintetében?

Befejezett kísérlet (mérgezett alma). „Az almával végrehajtott tett ún. befejezett kísérlet; az elkövető mindent megtett az eredmény bekövetkezése érdekében, ez tőle független okok miatt maradt el.

Kérdés persze, vajon alkalmas eszközzel követte-e el a királynő a tettet (vagyis elég hatékony, a célnak megfelelő volt-e a mérge), hiszen Hófehérke rövid tetszhalottság után feltámadt. Ezzel a verzióval azonban a megfelelő információk hiányában bánjunk csínján.”

Ha vitára bocsátjuk a feladatot, meg kell fogalmaznunk egy állítást! Például: A királynő bűnös. Az osztályt két csoportra osztjuk, az egyik csoportot az állítás igaz volta, a másik csoport pedig hamissága mellett keressen érveket! A végén beszéljük meg a tapasztalatokat. Nehezebb dolga van a ha-

⁵ Ped. segédanyag – 4.3.3.6. Kooperatív vita című fejezet

⁶ Tóth Mihály (2005): *Az Öszösvetségtől a Pink Floydig*. Budapest, Dialóg Campus. 22. (14. jogeset)

misságot bizonyítani igyekvő csoportnak, de az értékelésnél azt figyeljük, hogy az eddig elsajátított anyagok közül mit hoznak fel érvként.

Ismeretrendszerző vagy összefoglaló órára érdekes feladat egy totó, ami megmozgathatja az összes tanulót. Vetítsük ki projektorral, vagy papíron előre elkészítve adjuk oda a tanulóknak!

Totó – A Büntető törvénykönyv Általános részéből.

Az alábbiak közül melyik állítás igaz? Írja fel az igaz állítások sorszámait egymás alá! A rendelkezésre álló idő 15 perc.

1. Nem büntethető a katona a parancsra végrehajtott cselekményért, kivéve, ha tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el. A parancsot adó felel tettesként a parancsra elkövetett bűncselekmény miatt.
2. Az Objektív elemek a bűncselekménnyel, illetve a bűncselekménnyel összefüggő körülményekkel foglalkoznak.
3. A bűnösség nem szükséges eleme az általános törvényi tényállási táblázatnak.
4. A büntetőjog azoknak a jogszabályoknak az összessége, amelyek meghatározzák, az állampolgárok jogait és kötelességeit.
5. Mindazon körülmények, amelyek egy adott bűncselekménynél jelentkezve fokozzák a bűncselekmény társadalomra való veszélyességét, a minősített esetekben nyertek megfogalmazást.
6. A büntetés az a bűncselekmény, amelyre a törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli el. Minden más bűncselekmény vétség.
7. Az okozati összefüggés azt vizsgálja, hogy az elkövető által aktívan tanúsított elkövetési magtartás okozta-e az eredmény bekövetkezését.
8. A különös törvényi tényállás absztrakció, elvonatkoztatás, rendszerezi azokat a többé-kevésbé közös vonásokat, amelyek az egyes különös törvényi tényállásokban előfordulnak. Elemeit táblázatba lehet foglalni.
9. Az úgynevezett diszpozíciót osztályozni lehet abból a szempontból, hogy hogyan fogalmazza meg a maga tilalmát, illetve parancsát, ennek alapján beszélhetünk egyszerű, leíró, utaló és blanketta diszpozícióról.
10. Az önálló tettes a törvényi tényállást úgy valósítja meg, hogy más személyt – lényegileg mint eszközt – használ fel a bűncselekmény elkövetésére.
11. A társtettesek a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva (szándék- és akarategységben) közösen valósítják meg.
12. A bűncselekmény az előkészülettel lép a külvilágba, ami a tv-i tényálláshoz már hozzátartozik.
13. A pszichikai bűnsegéd maga alakítja ki a tettes szándékát, míg a felbujtó a már kialakult szándékot erősíti.
14. A büntethetőséget megszüntető okok azok a körülmények, amelyek jelentkezése esetén az elkövető cselekménye csak látszólag meríti ki valamely bűncselekmény törvényi tényállását.
15. A büntetőjog a jogilag jelentős társadalmi viszonyokat oltalmazza.
16. Az akarat-elhatározás (szándék kialakulása) az elkövető tudatában lejátszódó folyamat, amely során a bűncselekményhez szükséges előkészületeket megteszi.
17. A büntethetőséget megszüntető okok esetén az elkövető cselekménye bűncselekménynek minősül, de a büntethetőséget megszüntető okok az eredetileg létezett büntethetőséget utólag megszüntetik.
18. A Btk. a fiatalokúakkal szemben lehetővé teszi az életfogytig tartó szabadságvesztés és a közérdekű munka alkalmazását.

Igaz állítások: 1, 2, 5, 7, 9, 11, 15, 17

Az alábbi táblázatból írja az igaz állítások sorszama mellé a megfelelő betűt! Olvassa össze a kiírt betűket!

1. F	4. É	7. B	10. E	13. A	16. D
2. E	5. L	8. Á	11. J	14. S	17. Ó
3. C	6. M	9. U	12. G	15. T	18. Ü

A helyes válasz: **FELBUJTÓ**. A feladat megbeszélésénél térjünk ki az egyes állítások indoklására, ha hamis az állítás, kérdezzünk rá a miertre, fogalmazzuk meg helyesen! Részletesen beszélhetünk a megfejtésként kapott elkövető jellemzőiről is.

e) **Rendszerező, összefoglaló kérdések:**

1. Ismertesse a büntetőjogi norma felépítését!
2. Mutassa be a Btk.-t (szerkezeti felépítése, hatályai)!
3. Határozza meg a bűncselekmény fogalmát!
4. Fejtse ki részletesen a büntett és a vétség különbözőségét!
5. Határozza meg a szándékosság és a gondatlanság fogalmát!
6. Mutassa be a tényállást és fajtáit!
7. Ismertesse az általános törvényi tényállás elemeit (jogi tárgy, elkövetési tárgy, elkövetési magatartás, szituációs ismérvek, eredmény, okozati összefüggés, általános alany, speciális alany, bűnösség, motívum, célzat)!
8. Határozza meg a következő fogalmakat: elkövető, tettes és fajtái, részes és fajtái, társas elkövetési alakzatok (csoportosan, bűnszövetségben, bűnszervezetben)!
9. Ismertesse a szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszait (szándék kialakulása, előkészület, kísérlet, befejezett bűncselekmény)!
10. Ismertesse a büntethetőségi akadályok rendszerét! Sorolja fel a kizáró és korlátozó (gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer és fenyegetés, tévedés, jogos védelem, vészség, jogszabály engedélye, törvényben meghatározott egyéb okok), illetve megszüntető okokat (elkövető halála, elévülés, kegyelem, tevékeny megbánás, törvényben meghatározott egyéb ok)!
11. Mutassa be a katonai büntetéseket (lefokozás, szolgálati viszony megszüntetése) és katonai mellékbüntetéseket (rendfokozatban visszavetés, várakozási idő meghosszabbítása), a katonákra vonatkozó rendelkezéseket!

5. TÉMAKÖR – KRIMINALISZTIKA

- a) A témakör fogalmai: **kriminalisztika** és felosztása, **kriminológia**, **krimináltechnika**, krimináltechnika tudományágazatai (általános nyomtan, kriminalisztikai fényképezés, kriminalisztikai ballisztika, ujjnyomtan, bűnügyi nyilvántartás, okmányszakértői vizsgálatok, bűnügyi technikai jellegű vizsgálatok, bűnügyi szolgálati kutya alkalmazása, krimináltechnikai megelőzés), **Nyomtan** (nyom, nyomok osztályozási szempontjai, rögzítése, rögzítésének módszerei), **adat**, **adatgyűjtés**, **adatifajták**, adatgyűjtés módszerei, kihallgatás (*fajtai, szakaszai*).
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a kriminológia alapjait és képet kapjon a kriminalisztika felosztásáról a kapcsolódó eljárásokról. Megismerje az adatgyűjtés lényegét és módszereit, ismerje a kihallgatás szakaszait.

A témakör rövid összefoglalása:

A **kriminalisztika** a bűncselekmények nyomozásának, felderítésének tudománya. Területei a **krimináltechnika** és a **krimináltaktika**. A **kriminológia** a bűnözés tudománya, a bűnözés törvényszerűségeivel és a bűnözéssel kapcsolatos jelenségek összefüggéseinek rendszerével foglalkozik

A **krimináltechnika** több tudományág összessége (általános nyomtan, kriminalisztikai fényképezés, kriminalisztikai ballisztika, ujjnyomtan, bűnügyi nyilvántartás, okmányszakértői vizsgálatok, bűnügyi technikai jellegű vizsgálatok, bűnügyi szolgálati kutya alkalmazása, krimináltechnikai megelőzés).

A **nyomtan** (traszológia) a krimináltechnikának az az ága, amely a nyomok keletkezési körülményeinek feltárásával, okozójuk azonosításával törekszik a bűncselekmények felderítésére; bizonyítására; megelőzésére. Ezek érdekében kidolgozza a nyomok felkutatásának, biztosításának, rögzítésének, vizsgálatának és értékelésének eljárásait.

A **nyom** a vizsgált cselekmény eseményeivel kölcsönhatásban létrejött viszonylag **maradandó elváltozás**, amely visszatükrözi a **nyomot létrehozó tárgy alakbeli, felületi sajátosságait és lehetővé teszi a nyomképző tárgy azonosítását**.

A nyomok keletkezéséhez szükséges: hogy legyen **nyomképző** tárgy, olyan tárgy ami a **nyomokat hordozza** és valamiféle folyamat, **kölcsönhatás** ami létrehozza.

A **nyomrögzítés** leggyakoribb módszerei az **eredetben** (nyomhordozó tárggyal együtt) és a **megmintázás** (gyorsan szilárduló anyaggal való kitöltés) útján történő rögzítés.

A büntetőeljárás során az adatok és bizonyítékok beszerzése érdekében a törvényes kereteken belül taktikai (szakmai) ajánlások rendszere nyújt segítséget a hatékony és sikeres munka elérésére, az igazság kiderítésére. Ezek leginkább **adatgyűjtések** és **kihallgatások** során teljesülnek.

Az **adat** lehet **személyi** vagy **tárgyi** jellegű. Az **adatgyűjtés módszerei** a megkeresés, a puhatolás, a környezettanulmány, a megfigyelés, a krimináltechnikai csapdák és a lakosság bevonása az adatgyűjtésbe.

A **kihallgatás** a leggyakoribb és a legjelentősebb nyomozási cselekmény, amely a törvény által meghatározott alakiságok mellett a személyi jellegű bizonyítékok megszerzését szolgálja. A kihallgatás szakaszai a **felkészülés**, a **pszichológiai kontaktus**, a kihallgatás **teljesítése**, valamint a kihallgatás **rögzítése és értékelése**.

- c) **Módszertani ajánlások, eszközök** – A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**). Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (**szemléltetés**). A tanórákat kezdjük mindig ráhangolással, ahol átismételjük az előző órán tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással a tananyag elsajátításának mérésére. A jegyzet tartalmaz témakörönként összefoglaló kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre. Szükséges eszközök a tanár számára: laptop projektorral.
- d) **Mintafeladatok** – A jegyzet fényképekkel illusztrálva mutatja be az elsajátítandó tananyagot, de a segédanyag kiegészítésként tartalmaz a témakörhöz kapcsolódó **mintafeladatokat**, ezzel is támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását.

Mintafeladatok:

1.) Mivel foglalkozik a kriminalisztikai ballisztika? Jelölje be!

a) szagazonosítás	b) írások, okmányok vizsgálata
c) bűnügyi nyomtan	d) bűnügyi fegyvertan

Megoldás: d) bűnügyi fegyvertan

2.) Melyek a nyomrögzítési módok az alábbiak közül? Válassza ki!

- a) Leírással, fényképezéssel, letakarással.
 b) Leírással, fényképezéssel, eredetben, fóliapapírra, megmintázással, vegyszeres eljárással, lerajzolással.
 c) Fényképezéssel, méréssel, lerajzolással, videóval.

Megoldás: b) Leírással, fényképezéssel, eredetben, fóliapapírra, megmintázással, vegyszeres eljárással, lerajzolással.

3.) Döntse el! Igaz vagy hamis az alábbi állítás? Karikázza be!

Kriminalisztikai értelemben az adatok lehetnek személyi és tárgyi jellegűek.

IGAZ

HAMIS

Megoldás: Az állítás igaz.

4) Válassza ki az alábbiak közül az adatgyűjtés módszereit!

- a) megkeresés, környezettanulmány
 b) internetes böngészés, rádióhallgatás
 c) megfigyelés

Megoldás: a) megkeresés, környezettanulmány; c) megfigyelés.

5) Számozással állítsa időrendi sorrendbe a kihallgatás szakaszait!

-teljesítés
felkészülés
rögzítés és értékelés
pszichológiai kontaktus megteremtése

Megoldás: 3. 1. 4. 2.

e) Rendszerező, összefoglaló kérdések:

1. Fejtse ki a kriminalisztika fogalmát és felosztását!
2. Fejtse ki a kriminológia fogalmát!
3. Ismertesse, majd röviden mutassa be a krimináltechnika tudományágazatait (általános nyomtan, kriminalisztikai fényképezés, kriminalisztikai ballisztika, ujjnyomtan, bűnügyi nyilvántartás, okmányszakértői vizsgálatok, bűnügyi technikai jellegű vizsgálatok, bűnügyi szolgálati kutya alkalmazása, krimináltechnikai megelőzés)!
4. Fejtse ki, hogy mit nevezünk nyomnak?
5. Részletesen mutassa be az alábbi nyomtani fogalmakat és módszereket: nyom, nyomok osztályozási szempontjai, rögzítése, rögzítésének módszerei!
6. Ismertesse a kihallgatás fajtáit, mutassa be folyamatát!

6. TÉMAKÖR – BÜNTETŐJOG KÜLÖNÖS RÉSZ

a) A témakör fogalmai:

1. Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények (XV. fejezet)

- **Emberölés – 160. §**
- **Erős felindulásban elkövetett emberölés – 161. §**
- Öngyilkosságban közreműködés – 162. §
- Magzatelhajtás – 163. §
- **Testi sértés – 164. §**
- **Foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés – 165. §**
- **Segítségnyújtás elmulasztása – 166.§**
- Gondozási kötelezettség elmulasztása – 167. §

A téma feldolgozásához és megértéséhez segítség nyújt a Kúria3/2013. Büntető jogegységi határozata – az élet és testi épség büntetőjogi védelméről.⁷

Emberölés

A tényállás **az emberölés** bármilyen formáját rendeli büntetni, azaz **egy másik élő ember életének valamilyen módon történő kioltása**. Súlyosabban minősül a cselekmény, ha azt *például* előre kitervelten, nyereségvágyból, aljas indokból vagy célból, különös kegyetlenséggel stb. módon követik el.⁸ Az egyes minősítő körülményeket részletesen leírja a Kúria 3/2013. Büntető jogegységi határozata,⁹ amely az élet és testi épség büntetőjogi védelméről szól. Fontos tisztázni, hogy az emberi élet a születés pillanatával, a köldökzsinór elvágásával kezdődik és a biológiai halál beálltával, azaz élő szervezet működésének visszafordíthatatlan, végleges leállításával fejeződik be.

Erős felindulásban elkövetett emberölés

*Az emberölés privilegizált, azaz enyhébb megítésű esete. Csak olyan esetekben állapítható meg, ha az elkövető olyan méltányolható okból származó, intenzív, de ép lélektani alapon létrejött indulat hatása alatt cselekszik, amelynél az indulatot kiváltó és az erkölcsileg menthető ok az elkövetőn kívülálló okból keletkezett.*¹⁰

Testi sértés

Az élő ember egészségének, testi épségének bármilyen formában történő károsítása. Ép a szervezet, ha minden szerve megfelelően funkcionál, és egészséges, azaz a test, illetve az egyes szervek teljes

⁷ Büntetőjogi segédanyagok (Függelék)

⁸ A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 160.§ (2) bekezdése

⁹ 3/2013. Büntető jogegységi határozat – az élet és testi épség büntetőjogi védelméről II. fejezet

¹⁰ 3/2013. Büntető jogegységi határozat – az élet és testi épség büntetőjogi védelméről I. fejezet

egészségen zavartalanul működnek. *Beteg vagy sérült személy esetében az aktuális állapotot tekintjük kiindulási alapként és ehhez képest vizsgálható a károsodás mértéke.*

A testi épség vagy egészség sértése *alatt*, a testet érő olyan külső behatást értjük, amely a testen, illetve egy részén nyomokat visszahagyó sérülést eredményez. A fájdalom okozása nem feltétel.

A tényállásnak két alapesete van, **a könnyű és a súlyos testi sértés**. Ha a sérülés vagy betegség **nyolc napon belül gyógyul**, könnyű testi sértést, **ha nyolc napon túl gyógyul, súlyos testi sértést** kell megállapítani. A bűncselekmény megítélésénél a tényleges gyógytartamot kell alapul venni. A *tényleges gyógytartam* megállapítása orvosszakértő bevonásával *történik*. A súlyosabban minősülő esteket könnyű testi sértés esetében a 164. § (4)–(5) bekezdésben, míg a súlyos testi sértés esetében a (6) és (8) bekezdésben találjuk meg.¹¹

Foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés

Az elkövetője az lehet, aki valamely meghatározott foglalkozási szabály hatálya alatt áll. *Elkövetési magatartása* a foglalkozási szabályszegés. Jelentőséggel bír, hogy ezek lehetnek írott vagy íratlan szabályok. Nem lényeges, hogy az elkövető a tevékenységet hatósági engedély alapján, fő foglalkozásként, keresetszerzésként űzi-e vagy csak alkalmszerűen. Súlyosabban minősülő eseteit a 165. § (2)–(3) bekezdése tartalmazza.

Segítségnyújtás elmulasztása

Mindenkivel szemben támasztott követelmény, hogy segítsen embertársainak, akiknek az élete vagy a testi épsége veszélybe került. Elköveti a bűncselekményt, aki nem nyújt segítséget a sérültnek vagy az olyan személynek, akinek az élete, testi épsége, egészsége közvetlen veszélyben van.

Az elvárható segítség minimuma: álljon meg a sérült mellett; győződjön meg arról, hogy segítségre szorul-e; ajánlja fel a segítségét, ha a sérülttel lehet kommunikálni; szükség esetén hatóság, egyéb szervek értesítése.

Súlyosabban minősül, ha a sértett meghal, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna. Továbbá, ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézte elő, vagy ha a segítségnyújtásra egyébként is köteles.

2. Egészséget veszélyeztető bűncselekmények (XVII. fejezet)

- Kábítószer-kereskedelem – 176–177. §
- **Kábítószer-birtoklása – 178–180. §**
- Kóros szenvedélykeltés – 181. §
- Kábítószer készítésének elősegítése – 182. §
- Kábítószer-prekurzorral visszaélés – 183. §
- Új pszichoaktív anyaggal visszaélés – 184–184/D. §
- Teljesítményfokozó szerrel visszaélés – 185. §
- Egészségügyi termék hamisítása – 186. §
- Kuruzslás – 187. §
- Méreggel visszaélés – 188. §
- Ártalmas közfogyasztási cikkel visszaélés – 189. §

¹¹ 3/2013. Büntető jogegységi határozat – az élet és testi épség büntetőjogi védelméről I. fejezet

Kábítószer birtoklása

A kábítószer fogyasztás napjaink egyik legsúlyosabb egészségügyi és társadalmi problémája, ez indokolja, hogy a büntetőjog eszközeivel is fellépjünk a fogyasztásával szemben. A Btk. vonatkozó fejezete minden kábítószerrel kapcsolatos *tevékenységet büntet, amelyek az előállítás, forgalmazás körében megvalósítható. A statisztikai adatok szerint a fiatalok között a fogyasztás, illetve a hozzá kapcsolódó egyéb bűncselekmények a legnagyobb mértékűek. Ezért szükséges elsőként tisztázni mi a kábítószer jogi fogalma,¹² mekkorák a mennyiségi határok,¹³ és melyek az **elkövetési magatartások: természet, előállít, megszerez, tart, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít**; minősített esetei: üzletszerűen,¹⁴ bűnszövetségben¹⁵ hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként,¹⁶ a privilegiált eset alkalmazhatósága.*

3. Az emberi szabadság elleni bűncselekmények (XVIII. fejezet)

- Emberrablás – 190. §
- Emberrablás feljelentésének elmulasztása – 191. §
- Emberkereskedelem – 192. §
- Kényszermunka – 193. §
- **Személyi szabadság megértése – 194. §**
- **Kényszerítés – 195. §**

Az emberi szabadság körén belül jelentős helyet foglal el a szabad mozgáshoz való jog, amely szerint mindenki akarátának megfelelően, időben, térben saját maga döntsön tevékenységéről, cselekedeteiről, idegen befolyástól mentessen.

Személyi szabadság megsértése

Elkövetési magatartás egy másik ember személyes szabadlásának a korlátozása, attól történő **megfosztása**. *Ilyen lehet például egy szobába történő bezárás is. Minősítő körülményeket a tényállás második bekezdésében találjuk. Megértésükhöz magyarázatot a Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 461. § (1) bekezdésének egyes pontjaiban olvashatjuk, illetve a korábban már elsajátított anyagrészen.*

Kényszerítés

Ezen tényállás szerint az a személy, aki **nemcsak személyi szabadságában korlátoz** egy másik személyt, hanem **azt erőszakkal, kényszerítéssel olyan magatartásra készíti, amelyet más körülmények között nem tenne meg**. *Az elkövetés kényszerítés,¹⁷ fenyegetés,¹⁸ útján valósul meg, és ennek a következménye lesz az érdeksérelem.*

¹² Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 18. a) pontja

¹³ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 461. § (1) bek.

¹⁴ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 28. pont

¹⁵ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 2. pont

¹⁶ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 11. pont

¹⁷ Btk. 15. § c.) pont

¹⁸ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 7. pont

4. Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények (XXI. fejezet)

- Lelkiismereti és vallásszabadság megsértése – 215. §
- Közösség tagja elleni erőszak – 216. §
- Az egyesülési, a gyülekezési szabadság, valamint választási gyűlésen való részvétel jogának megsértése – 217. §
- Egészségügyi önrendelkezési jog megsértése – 218. §
- Személyes adattal visszaélés – 219. §
- Közérdekű adattal visszaélés – 220. §
- **Magánlaksértés** – 221. §
- Zaklatás – 222. §
- **Magántitok megsértése** – 223. §
- Levéltitok megsértése – 224. §
- Kiszolgáltatót személy megalázása – 225. §
- **Rágalmazás** – 226. §
- Becsület csorbítására alkalmas hamis kép- vagy hangfelvétel készítése – 226/A. §
- Becsület csorbítására alkalmas hamis kép- vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatala – 226/B. §
- **Becsületsértés** – 227. §
- Kegyeletsértés – 228. §
- Valóság bizonyítása – 229. §
- Kitiltás – 230. §
- Magánindítvány – 231. §

Magánlaksértés

A lakás, valamint az ahhoz tartozó egyéb helyiségek, bekerített terület zavartalan használatát, valamint az Alaptörvényben biztosított alapjogot védi ez a tényállás. *Az alapeset elkövetési magatartása a bemenetel vagy bentmaradás a meghatározott módon, erőszakkal, fenyegetéssel vagy hivatalos eljárás színlelésével, illetve éjjel (amelyet vidéken 2200 és 0500 között, városokban 2300 és 0600 óra közötti időszakra kell érteni) fegyveresen,¹⁹ felfegyverkezve,²⁰ csoportosan.²¹*

Magántitok megsértése

A személyes titkok megőrzéséhez fűződő érdek, illetve alapos ok nélküli feltárása, más személy számára hozzáférhetővé tétele, amit a jogalkotó büntetni rendel. Elkövetője csak az lehet, aki foglalkozása (ügyvéd, orvos, pap) vagy közmegbízata (társadalmi, civil szervezetben dolgozó személy) révén jut a titok birtokába.

Rágalmazás

Akkor valósul meg, ha más személy előtt olyan **tényt állít, hírszettel vagy ilyen tényre utaló kifejezést használ, amely a becsület csorbítására alkalmas. Súlyosabban minősül, ha aljas indokból vagy célból, vagy nyilvánosság előtt vagy jelentős érdeksérelmet okozva követik el.**

Tény (jogi értelemben): konkrét magatartások, emberi cselekedetek tanúsítása, illetve múlt- és/vagy jelenbeli valamilyen esemény.

¹⁹ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 5. pont

²⁰ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 6. pont

²¹ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 3. pont

- a) **Tényállítás: személyes tudomásszerzésen alapuló közlés, valamely megtörtént vagy a jelenben történő jelenségről vagy állapotról, amely konkrét személyre vonatkozik.**
- b) **Tény híresztelése:** mások nyilatkozatainak, közléseinek oly módon történő továbbítása, közvetítése, amelyből határozottan kiderül, hogy **nem az elkövető saját tudomásszerzésén alapszik.**
- c) **Tényre közvetlenül utaló kifejezés használata:** *a tényből valamilyen jellemző mozzanatot kiemelnek úgy, hogy abból az egész eseményre, történésre logikailag következtetni lehet.* A minősítő körülmények közül kiemelendő **a nagy nyilvánosság előtt**, amelyet az alábbiak szerint állapíthatunk meg:
- a cselekmény elkövetésekor **nagyobb létszámú személy van jelen** vagy
 - megvan a reális lehetőség arra, hogy **nagyobb vagy előre meg nem határozható számú személy** szerezzen tudomást a tényközlésről;
 - a jelen lévő személyek száma **egyszeri ránézéssel nem állapítható meg;**
 - a Btk. 459. § (1) bek. 22. pont kiterjeszti a sajtó, tömegtájékoztatási eszköz vagy sokszorosítás útján elkövetett cselekményekre is.

Becsületsértés

A legfontosabb eltérés a rágalmazáshoz képest, hogy ez esetben a becsületsértő kifejezés a sértett munkakörének ellátásával, köz megbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben, vagy nagy nyilvánosság előtt hangzik el.

Megvalósítható a becsület csorbítására alkalmas kifejezés használatával, azaz minden kifejezés, amely sérti az emberi méltóságot, továbbá minden olyan gesztus, illetve sértő mozdulat, amely az elkövetőnek a sértett irányában tanúsított megvető, lealacsonyító értékítéletet fejezi ki. Ez lehetséges szóban, írásban, képi ábrázoláson. A kifejezés tartalma és nem a módja dönti el, hogy megvalósult-e a bűncselekmény. A sértett jelenlétében vagy távollétében is elkövetető.

Másik formája a tetteges becsületsértés (megalázó jellegű támadás), amely többféle módon nyilvánulhat meg, például:

- **Test célzatos érintése** (például másik személy fenekének megfogása, úgynevezett „tapítás”)
- **Bántalmazás anélkül, hogy testi sértést eredményezne** (például pofon)
- **Kontaktus nélkül** (például leköpés, megdobás, szennyező anyag ráöntése)

5. Közlekedési bűncselekmények (XXII. fejezet)

- Közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény – 232. §
- Vasúti, légi vagy vízi közlekedés veszélyeztetése – 233. §
- Közúti veszélyeztetés – 234. §
- **Közúti baleset okozása – 235. §**
- **Járművezetés ittas állapotban – 236. §**
- **Járművezetés bódult állapotban – 237. §**
- Járművezetés tiltott átengedése – 238. §
- **Cserbenhagyás – 239. §**
- Értelmező rendelkezések – 240. §

Közúti baleset okozása

A közlekedési szabályok be nem tartása vagy tudatos megszegése a leggyakoribb kiváltó oka a közúton történő baleseteknek. Ebben a tényállásban a gondatlanságból elkövetett szabályszegéseket bünteti a jogalkotó. Azonban azt fontos kiemelni, hogy a bekövetkező eredmény, a súlyos testi sértés okozása

csak gondatlanságból következhet, míg az elkövetés, *azaz a KRESz-szabályok megszegése viszont lehet gondatlan vagy szándékos. Súlyosabban kell értékelni az elkövetést, ha maradandó fogyatékoságot, súlyos egészségromlást, tömegszerencsétlenséget, halált, kettőnél több ember halálát vagy halálos tömegszerencsétlenséget okoz.*

Járművezetés ittas/bódult állapotban

A két tényállást együtt érdemes feldolgozni. Alapnak az ittas vezetést vesszük, és ehhez kapcsoljuk a bódult állapotban történő járművezetést. Az **ittas állapotban** történő bármilyen **légi vagy egyéb gépi erővel hajtott jármű vezetése** esetében megállapítható az elkövetés. A **közúton** és a **közúti forgalom számára megnyitott magánúton** (például áruház parkolója) valósítható meg a cselekmény. A **bódult állapotban** történő járművezetés mindenben megegyezik az ittas járművezetés tényállásával, annyi különbséggel, hogy **az alkoholon kívül bármilyen a vezetési képességre hátrányosan ható szerbefolyása alatti járművezetést** tilalmazza. Itt szükséges kitérni a Btk. 240. §-ban lévő Értelmező rendelkezésére, amelynek első bekezdése szerint a közúton elkövetett bűncselekményekre megállapított rendelkezéseket kell alkalmazni *akkor is, ha a közúti járművezetésre vonatkozó szabályok megszegése nem közúton okoz legalább súlyos testi sértést vagy halált. Továbbá, ittas állapotban lévő személy az, akinek a szervezetében 0,50 g/l véralkohol-, illetve 0,25 mg/l levegőalkohol-koncentrációnál nagyobb érték előidézésére alkalmas szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van.*

A két tényállásban további közös elem, hogy a súlyosabban minősülő esetek eredményei megegyeznek. Ha az említett állapotban történt járművezetés eredménye **súlyos testi sértés, maradandó fogyatékoság, súlyos egészségromlás, tömegszerencsétlenség, halál, kettőnél több ember halála vagy halálos tömegszerencsétlenség.**

Cserbenhagyás

Ez a tényállás nagyban hasonlít az életellenes bűncselekmények között már említett segítségnyújtás elmulasztása tényállására, azonban itt **csak a közlekedési balesettel érintett jármű vezetője lehet csak elkövető, abban az esetben, ha a helyszínen nem áll meg, illetve onnan eltávozik, mielőtt meggyőződne arról, hogy valaki megsérülte vagy az életét vagy testi épségét közvetlenül fenyegető veszély miatt szorul segítségnyújtásra.**

5. A környezet és a természet elleni bűncselekmények (XXIII. fejezet)

- Környezetkárosítás – 241. §
- Természetkárosítás – 242–243. §
- Állatkínzás – 244. §
- Orvvadászat – 245. §
- Orvhalászat – 246. §
- Tiltott állatviadal szervezése – 247. §
- A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése – 248. §
- Ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés – 249. §
- Radioaktív anyaggal való visszaélés – 250. §
- Nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés – 251. §
- Atomenergia alkalmazásával visszaélés – 252. §
- Kitiltás – 253. §

Állatkínzás

Napjainkban egyre gyakoribb, hogy a családokkal együtt élnek kedvenc állatok, amelyeket egy idő után, megunva elhagynak, illetve a tartott állatról nem, vagy nem megfelelő módon gondoskodnak. A tényállás **csak a gerinces állatokat²² helyezte védelem alá, továbbá tilalmazza a veszélyes állatok²³ szabadon bocsátását.** Az elkövető **gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz,** vagy gerinces állattal szemben **indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz,** amely alkalmas arra, hogy annak **maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.** A tényállás második része alapján csak az az állattartó²⁴ vonható felelőségre, aki a **gerinces állatát vagy veszélyes állatát elúzi, elhagyja vagy kiteszi. Súlyosabban minősül,** ha az állatnak különös szenvedést okoz, illetve **több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.**

6. Igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények (XXVI. fejezet)

- **Hamis vád – 268–270. §**
- **Hatóság félrevezetése – 271. §**
- **Hamis tanúzás – 272–275. §**
- **Hamis tanúzásra felhívás – 276. §**
- Tanúvallomás jogosulatlan megtagadása – 277. §
- Kényszerítés hatósági eljárásban – 278. §
- Hatósági eljárás megtagadása – 279. §
- Igazságszolgáltatással összefüggő titoksértés – 280. §
- Mentőköri körülmény elhallgatása – 281. §
- **Bűnpártolás – 282. §**
- Fogolyszökés – 283. §
- Fogolyzendülés – 284. §
- Ügyvédi visszaélés – 285. §
- Zugírászat – 286. §
- Zártörés – 287. §
- A bírósági végrehajtás akadályozása – 288. §
- Nemzetközi bíróság előtt elkövetett igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény – 289. §

Hamis vád

A cselekményt általában hatósági eljárások során valósítja meg az elkövető. **Büntettről** beszélünk ha a **hatóság előtt, mást bűncselekmény elkövetésével hamisan vádol,** vagy **koholt bizonyítékot hoz a hatóság tudomására.** Enyébb a cselekmény súlya, **azaz vétségnek minősül, ha a hatóság előtt szabálysértéssel vagy közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegéssel hamisan vádol,** valamint ha mást **hatóság vagy a fegyelmi jogkör gyakorlója előtt fegyelmi vétséggel hamisan vádol,** illetve **szabálysértésre, közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegésre vagy fegyelmi vétségre vonatkozó koholt bizonyítékot hoz a hatóság vagy a fegyelmi jogkör gyakorlójának tudomására.** A hamis vádolás olyan tény(ek) közlése, amelynek következménye alaptalan hatósági eljárás megindítása.

Súlyosabban minősíti a cselekményt, ha az érintett ellen büntetőeljárás indul, és a hamis vád alapján a megvádoltat elítélik. Ha a hamis vád olyan bűncselekményre vonatkozik, amelynek elkövetőjét a törvény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is fenyegeti, és a hamis vád alapján **a vádlottat elítélik.**

²² A fejlettség legmagasabb szintjén lévő, belső szilárdító vázú állat.

²³ A veszélyes állatfajtaokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 80/2015. (XII. 17.) FM rendelet 1–3. számú mellékletei (*különösen veszélyes; közepesen veszélyes; elővigyázatosságot igénylő állatfajok*).

²⁴ Az állat tulajdonosa, illetve, aki az állatot vagy állatállományt gondozza, felügyeli. (1998. évi XXVIII. tv. 3. § 1. pontja).

Privilegizált eset, ha az elkövető **gondatlanságból nem tud arról, hogy tényállítása valótlan**, vagy **a bizonyíték hamis**, illetve a **büntetése korlátlanul enyhíthető**, különös méltánylást érdemlő esetben **mellőzhető**, ha a **vád hamisságát az alapügy befejezése előtt az eljáró hatóságnak feltárja**.

Hatóság félrevezetése

Az a személy aki hatóság előtt **büntetőeljárás** vagy **szabálysértési**, illetve **fegyelmi jogkör gyakorlójánál szabálysértési**, illetve **fegyelmi eljárás alapjául szolgáló olyan bejelentést tesz**, amelyről tudja, hogy **valótlan és nem követi el a hamis vád bűncselekményét**. Ez a cselekmény **csak szándékosan követhető el** és további feltétele, hogy **a hatósági eljárás meginduljon**.

Hamis tanúzás

Ez a bűncselekmény **bármilyen hatósági eljárásban** elkövethető, ha a személy mint **tanú, szakértő, szaktanácsadó, tolmács** vagy **fordító a hatóság előtt** az ügy lényeges körülményére **valótlan vallomást tesz**, vagy **a valót elhallgatja**.

Nem büntethető hamis tanúzásért **aki** a valóság feltárása esetén önmagát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, **a vallomástételt** egyéb okból **megtagadhatja**, de **erre kihallgatása előtt nem figyelmeztették**, vagy a **kihallgatása törvény alapján kizárt**.

Hamis tanúzásra felhívást mint önálló **felbújtói magatartást** szintén büntetni rendeli a jogalkotó. Ha büntetőügyben valósítja meg az elkövető, akkor **büntett**, **egyéb esetben vétségnek** minősül.

Bűnpártolás

Ebben a tényállásban az egyik részesi magatartást (bűnsegéd) önálló bűncselekményként szankcionálja a jogalkotó. A különbség, hogy itt feltétel, **a bűncselekmény elkövetése előtt nem állapodik meg semmiben a két elkövető**. A **bűnpártolás elkövetője** a más bűncselekmény elkövetését követően állapodik meg annak tettesével, hogy **segítséget nyújt ahhoz**, hogy a másik elkövető **a hatóság üldözése elől meneküljön** (például ruhával, pénzzel történő ellátás; elrejtőzési lehetőség vagy szállító eszköz biztosítása stb.), **a büntetőeljárás sikerét megghiúsítani törekszik** (például tárgyi bizonyítási eszköz megsemmisítése vagy elrejtése), illetve **közreműködik a bűncselekményből származó előny biztosításában** (a bűncselekményből származó dolog elrejtése, elidegenítésében való közreműködés stb.)

Súlyosabban minősül, ha **haszonszerzés céljából**, egyes életfogytig tartó szabadságvesztéssel is **büntethető bűncselekménnyel** kapcsolatban, vagy **hivatalos személy hivatali eljárása során**, illetve **közfeladatot ellátó személy eljárása során** követi el.

7. Korrupciós bűncselekmények (XXVII. fejezet) Tk. I./11.

- **Vesztegetés – 290. §**
- **Vesztegetés elfogadása – 291. §**
- **Hivatali vesztegetés – 293. §**
- **Hivatali vesztegetés elfogadása – 294. §**
- **Vesztegetés bírósági vagy hatósági eljárásban – 295. §**
- **Vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban – 296. §**
- **Befolyás vásárlása – 298. §**
- **Befolyással üzérkedés – 299. §**
- **Korrupciós bűncselekmény feljelentésének elmulasztása – 300. §**
- **Értelmező rendelkezés – 300/A. §**

A korrupciós bűncselekmények tárgyalása előtt szükséges tisztázni, hogy a jogalkotó a „vesztegetés” fogalommal az úgynevezett „**aktív vesztegetés**”-t jelöli, azaz azt a személyt aki a vesztegetést kezdeményezi. Míg a „vesztegetés elfogadása” alatt az úgynevezett „**passzív vesztegetés**”-t érti, azaz aki elfogadja a korrupciós helyzetből származó előnyt. Itt fontos kiemelni, hogy az előny nem minden esetben az elfogadónál jelenik meg, ez lehet egy harmadik személy is. Ezt a jogalkotó úgy fogalmazza meg, hogy „**rá tekintettel másnak ad vagy ígér**”.

A tárgyalt bűncselekmények **közös privilegizált eleme**, hogy a **büntetés korlátlanul enyhíthető** – különös méltánylást érdemlő esetben **mellőzhető** – ha **az elkövető a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.**

Vesztegetés

A **gazdálkodó szervezet részére** vagy érdekében tevékenységet végző személynek vagy **rá tekintettel másnak azért ad vagy ígér jogtalan előnyt, hogy az a személy a kötelességét megszegje.** Súlyosabban minősül, ha ez a személy önálló intézkedésre jogosult, vagy üzletszerű az **elkövetés.**²⁵

Vesztegetés elfogadása

A gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban **jogtalan előnyt kér**, avagy a **jogtalan előnyt vagy ennek ígérését elfogadja**, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért **jogtalan előny kérőjével** vagy **elfogadójával egyetért.** Súlyosabban értékelendő, ha **az elkövető a kötelességét megszegi**, vagy **üzletszerűen követi el.** További súlyosító körülmény, ha ezt **az önálló intézkedésre jogosult személy követi el.**

Hivatali vesztegetés

A tényállás tartalmilag megegyezik a vesztegetéssel, csak ez esetben **az elkövető hivatalos személyt a működésével kapcsolatban, neki vagy rá tekintettel másnak adott vagy ígért jogtalan előnnyel törekszik befolyásolni.** A jogalkotó kiterjeszti a tényállást a **külföldi hivatalos személyre**²⁶ is.

Hivatali vesztegetés elfogadása

A **hivatalos személy**, aki a **működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, a jogtalan előnyt vagy ennek ígérését elfogadja**, illetve a rá tekintettel **harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért.**

A **minősített eset eltérő** a korábbiakhoz képest, mert ha **az elkövető vezető beosztású hivatalos személy**, vagy aki a jogtalan előnyért a **hivatali kötelességét megszegi, hatáskörét túllépi, a hivatali helyzetével egyébként visszaél**, illetve **bűnszövetségben**²⁷ vagy üzletszerűen követi el.

Vesztegetés bírósági vagy hatósági eljárásban

A vesztegetés azért történik, hogy **más személy a bírósági, választott bírósági vagy hatósági eljárásban törvényes jogait ne gyakorolja, vagy kötelezettségeit ne teljesítse, neki vagy rá tekintettel másnak jogtalan előnyt ad vagy ígér.** A törvény kiterjeszti a **nemzetközi büntető bíróság**, illetve az **Európai Unió Bírósága** előtt folyamatban lévő eljárások során vagy azzal kapcsolatosan elkövetett cselekményekre is.

²⁵ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 28. pont.

²⁶ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 13. pont.

²⁷ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 2. pont.

Vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban

A tényállás tartalmilag megegyezik a korábban tárgyalt vesztegetést elfogadó magatartásokkal, az előző tényállás szerinti elkövetési helyszínekkel.

8. Hivatali bűncselekmények (XXVIII. fejezet)

- **Bántalmazás hivatalos eljárásban – 301. §**
- Bántalmazás közfeladatot ellátó személy eljárásában – 302. §
- **Kényszervallatás – 303. §**
- Jogellenes fogvatartás – 304. §
- Hivatali visszaélés – 305. §
- Közfeladati helyzettel visszaélés – 306. §
- Jogosulatlan titkos információgyűjtés vagy adatszerzés – 307. §
- Jogosulatlan megbízhatósági vizsgálat végzése – 308. §

Bántalmazás hivatalos eljárásban

A bűncselekmény elkövetője (alanya) speciális feltételnek kell hogy megfeleljen (azaz **speciális alany**). **Csak hivatalos személy²⁸követheti el és csak hivatalos eljárása során**, úgy, hogy mást **tettlegesen bántalmaz** (szándékosan, jogellenesen, célzatosan érinti), amelynek során a **sérülés okozása nem feltétel**.

Súlyosabban minősül a **csoportos elkövetés**. Korlátlanul enyhíthető a büntetés, ha az *elkövetés körülményeit* a vádirat benyújtásáig *a hatóság előtt feltárja az elkövető*.

Kényszervallatás

A bűncselekmény **elkövetője** csak az a **hivatalos személy** lehet, **aki jogosult vallomás vagy nyilatkozat felvételére**, más olyan hivatalos személy aki az eljárásban részt vesz, de nincs jogosultsága, nem lehet elkövető. A **csoportos elkövetés** ez esetben is súlyosabban minősül, valamint a **privilegizált eset** is **alkalmazható** a feltételek fennállása esetén.

9. Hivatalos személy elleni bűncselekmények (XXIX. fejezet)

- **Hivatalos személy elleni erőszak – 310. §**
- Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak – 311. §
- Hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak – 312. §
- Nemzetközileg védett személy elleni erőszak – 313. §

Hivatalos személy elleni erőszak

Ebben a tényállásban a **sértett** (azaz a passzív alany) a **hivatalos vagy külföldi hivatalos személy**. Akkor valósul meg a bűncselekmény, ha az **elkövető a jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályozza, intézkedésre kényszeríti a hivatalos személyt**, vagy az **eljárása alatt**, illetve **emiatt bántalmazza**.

A jogalkotó **súlyosabban minősíti**, ha az erőszakot **csoportosan, fegyveresen** vagy **felfegyverkezve követik el**. Továbbá, ha a **csoport szervezője** vagy **vezetője az elkövető**.

²⁸ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 11. pont.

Megjegyzendő, ha a sértettet az **eljárása miatt** bántalmazták, és a bűncselekmény **elkövetésekor már nem hivatalos személy vagy nem külföldi hivatalos személy, akkor is büntetendő a cselekmény.**

Nem büntethető *a* csoport résztvevője, *ha a* csoportot önként *vagy* a hatóság felhívására elhagyja.

10. Közbiztonság elleni bűncselekmények (XXX. fejezet)

- **Terrorcselekmény – 314–316. §**
- Terrorcselekmény feljelentésének elmulasztása – 317. §
- Terrorizmus finanszírozása – 318. §
- Jármű hatalomba kerítése – 320. §
- Bűnszervezetben részvétel – 321. §
- **Közveszély okozása – 322. §**
- **Közérdekű üzem működésének megzavarása – 323. §**
- **Robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés – 324. §**
- **Lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés – 325. §**

Terrorcselekmény

Ez a bűncselekmény célzatos cselekmény, mivel **az elkövető állami szervet, más államot vagy nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, a lakosságot megfélemlítse, illetve más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, valamint nemzetközi szervezet működését megzavarja, továbbá egyes, meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el.** Az is terrorcselekményt követ el, aki **jelentős anyagi javakat kerít hatalmába, és azok sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez vagy nemzetközi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé, vagy terrorista csoportot szervez.**

A tényállások elkövetési magatartásai:

314. §

- jelentős anyagi javak hatalomba kerítése
- követelés kikényszerítése
- terrorista csoport szervezése

315. §

- elkövetésére felhív, ajánlkozik, vállalkozik,
- a közös elkövetésben megállapodik vagy
- az elkövetés elősegítése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja

316. §

- terrorcselekmény elkövetésével fenyeget,
- terrorista csoporthoz csatlakozás céljából Magyarország területéről kiutazik vagy azon átutazik.

Jelentős anyagi javak: > 5.000.000 Ft [Btk. 459. § (6) bek. c) pont] pénzben nem kifejezhető, eszmei értékkel bíró dolog.

Követelés: az elkövető igényének felszólítás formájában történő kifejezésre juttatása, címzettje állami szerv vagy nemzetközi szervezet.

Fenyegetés: minden olyan tevékenység, amellyel az elkövető kifejezésre juttatja azon szándékát, hogy terrorcselekményt kíván megvalósítani.

Terrorista csoport: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja terrorcselekmény elkövetése. [Btk. 319. §]

Közveszély okozása

Elsőként célszerű tisztázni, a **közveszély** fogalmát. *Egy olyan emberi magatartás következtében kialakult objektív helyzet, amely előre meg nem határozható személyeket vagy fel nem becsülhető értékű anyagi javakat közvetlen sérüléssel, megsemmisüléssel vagy megrongálással fenyeget.*

A tényállást háromféle elkövetési módon lehet megvalósítani, amelyeket jogalkotó külön fordulatokban határoz meg, ezek az alábbiak:

- a) közveszély előidézése (például árvíz okozása; robbanó, sugárzó- vagy más anyag, energia, tűz pusztító hatásának kiváltása)
- b) közveszély elhárításának akadályozása
- c) közveszély következményeinek enyhítését akadályozza az elkövető

A közveszély előidézéért felelős személy nem követheti a másik két elkövetési magatartást, mert azt a jogalkotó kizárja. **Súlyosabban** minősül, **ha** a bűncselekményt **csoportosan, különösen nagy vagy ezt meghaladó kárt okozva, bünszövetségben, illetve halált okozva követik el.**

Közveszély okozása

Közérdekű üzem működésének megzavarása. Ebben a tényállásban az elkövetés tárgya a **közérdekű üzem.**²⁹

- a) a közmű (*víz-, gáz-, elektromos hálózat*);
- b) a közösségi közlekedési üzem;
- c) az elektronikus hírközlő hálózat (*internet, rádió, TV*);
- d) az egyetemes postai szolgáltató közérdekű feladatainak teljesítése érdekében üzemeltetett logisztikai, pénzforgalmi és informatikai központok és üzemek (*telefon, ATM*);
- e) a hadianyagot, haditechnikai eszközt termelő üzem;
- f) energiát vagy üzemi felhasználásra szánt alapanyagot termelő üzem (*víz-, szél-, atomerőművek, acélmű*).

A bűncselekmény megvalósításához szükséges **az eredmény** bekövetkezése, azaz **a működés zavara.**

A tényállás **minőstett esetei:**

- a) csoportosan [Btk. 459. § (1) bek. 3. pont],
- b) bünszövetségben [Btk. 459. § (1) bek. 2. pont],
- c) különösen nagy kárt okozva [Btk. 459. § (6) bek. d) pont],
- d) fegyveresen [Btk. 459. § (1) bek. 5. pont],
- f) felfegyverkezve [Btk. 459. § (1) bek. 6. pont],
- e) különösen jelentős kárt okozva [Btk. 459. § (6) bek. e) pont].

Robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés

A tényállás megértéséhez **a fogalmakat** kell megismerni. Ezek szerint:

Robbanóanyag: olyan különféle anyagi részecskékből álló keverék vagy vegyület, amely megfelelő indító impulzus hatására nagy sebességgel lejátszódó – a környezet fizikai, illetve kémiai állapotát

²⁹ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (1) bek. 21. pont

megváltoztató – folyamatot vált ki, amelynek során jelentős hőenergiát és feszítő erőt fejleszt.

Robbantószer: olyan eszköz, amely robbanóanyag hatásának kiváltására szolgál (*például gyutacs, gyújtózsín, csappantyú*).

Készülék: a robbanóanyagot és a robbantószeret – ezek egybeszerelése folytán – magában foglaló szerkezet (*például gránát, akna, bomba, pokolgép*).

Az **elkövetési magatartásai:** a fentebb említett dolgok **engedély nélkül készítése, megszerzése, tartása,** vagy **engedéllyel nem rendelkezőnek átadása.** Továbbá az is, ha valaki **engedély nélkül** vagy az **engedély kereteit túllépve az ország területére behoz, kivisz, átvisz.** Súlyosabban minősül az elkövetés, ha üzletszerűen vagy **bűnszövetségben követik el.** Megemlítendő, hogy **az előkészület is büntetendő!**

Lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés

Az elkövetési tárgyak körének a behatárolása segíti a feldolgozását a tényállásnak, azonban az erre vonatkozó információkat nem a Btk.-ban találjuk meg, hanem a lőfegyverekről és a lőszerrekről szóló 2004. évi XXIV. törvény 2. §-ának alpontjaiban:

Lőfegyver: a tüzfegyver (29. pont), valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki (16. pont), továbbá a kézilőfegyver, vadászlőfegyver (46. pont) vagy sportlőfegyver (45. pont).

Lőszer: olyan egybeszerelt töltény, amely lövedéket, lőport, továbbá gyúelegyet tartalmaz (22. pont).

11. Köznyugalom elleni bűncselekmények (XXXII. fejezet)

- Háborús uszítás – 331. §
- Közösség elleni uszítás – 332. §
- A nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása – 333. §
- Nemzeti jelkép megsértése – 334. §
- Önkényuralmi jelkép használata – 335. §
- Hatósági rendelkezés elleni uszítás – 336. §
- Rémhírterjesztés – 337. §
- **Közveszéllyel fenyegetés – 338. §**
- **Garázdaság – 339. §**
- Rendbontás – 340. §
- Kitiltás – 341. §

Közveszéllyel fenyegetés

Akkor követik el, ha **valótlan tény állítása, híresztelése,** vagy a **látszatának keltése** történik meg. Ennek úgy kell megvalósulnia, hogy abból kiderüljön, **személyes tudomásszerzésen alapul** és a közlő tudja azt, hogy **a közlés** vagy **az állított tény valótlan,** (az elkövető által tudottan koholmány, kitaláció) és **alkalmas a köznyugalom megzavarására,** például valótlan közveszély bekövetkezésére vonatkozik és **más(ok) előtt valósul meg.** Súlyosabb, ha a **köznyugalmat súlyosan megzavarja.**

Garázdaság

A tanúsított **magatartás kihívóan közösséggellenes és erőszakos**, azaz **másokban félelmet, riadalmat kelt**. Minősített esetei, ha csoportosan [Btk. 459. § (1) bek. 3. pont], a köznyugalmat súlyosan megzavarva, fegyveresen [Btk. 459. § (1) bek. 5. pont], felfegyverkezve [Btk. 459. § (1) bek. 6. pont] vagy nyilvános rendezvényen [Btk. 459. § (1) bek. 24. pont] követik el.

12. Közbizalom elleni bűncselekmények (XXXIII. fejezet)

- **Közokirat-hamisítás – 342–343. §**
- Biztonsági okmány hamisítása – 344. §
- Hamis magánokirat felhasználása – 345. §
- Okirattal visszaélés – 346. §
- Egyedi azonosító jellel visszaélés – 347. §
- Gépjármű kilométer-számláló műszer által jelzett érték meghamisítása – 348. §
- Mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld jogellenes megszerzése – 349. §
- Sporteredmény tiltott befolyásolása – 349/A. §

Közokirat-hamisítás

A **közokirat** olyan papír alapú vagy elektronikus okirat, amelyet bíróság, közjegyző vagy más hatóság, illetve közigazgatási szerv ügykörén belül, a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő módon állított ki.³⁰A **teljes bizonyító erejű magánokirat**³¹ valamint az **egyszerű magánokirat**³² fogalmát szükséges a téma tanítása előtt megbeszélni, kielemezni.

Feldolgozandó a **hamis**, a **hamisított**, illetve a **valódi** és a **valótlan tartalmú okirat** közötti különbség, illetve ezen iratok büntetőjogi megítélése.

Ha ezt a cselekményt hivatalos személy követi el, akkor az súlyosabban minősül.

13. Vagyon elleni erőszakos bűncselekmények (XXXV. fejezet)

- **Rablás – 365. §**
- **Kifosztás – 366. §**
- **Zsarolás – 367. §**
- **Önbíráskodás – 368. §**
- **Értelmező rendelkezések – 369. §**

Kiemelendő, hogy az értelmező rendelkezés szerint a **különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény a vagyon elleni erőszakos bűncselekmény és a vagyon elleni bűncselekmény**. Ezek a **bűncselekmények csak szándékosan követhetők el, mindegyik büntett**.

Rablás

Az **elkövetési magatartások „folyamata”**, illetve az **elkövetési módok közötti különbségek** megbeszélése. A kétszeres célzatosság jelentősége, amelynek már a cselekmény megkezdésekor fenn kell állnia. *Minősített esetek, értékhatárok.*³³

³⁰ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 323. § (1) bekezdés

³¹ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 325. § (1) bekezdés

³² A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 326. §

³³ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 459. § (6) bekezdés

Kifosztás

Az **elkövetési magatartásokat** három különböző módon lehet megvalósítani. A minősített esetek azonossága *kiemelendő*. Értékhatárok. Elhatárolás: rablás-kifosztás.

Zsarolás

Elkövetési tárgyak és a **kényszerített kárt szenvedett személy** szerepe, helyzete a bűncselekményben, **elkövetési magatartás „folyamata”, vagyoni hátrány, kár, minősített esetek**, okozat, célzat.

Önbíráskodás

Gyakori bűncselekmény, mivel az **elkövető** nem méri fel magatartása jelentőségét és **úgy véli, jogszerűen jár el**, azaz nem követett el jogsértést. Fontos a tényállás tárgyalása során a **célzat** jelentőségének, valamint a minősített/privilegizált esetek elemzése.

14. Vagyon elleni bűncselekmények (XXXVI. fejezet)

- **Lopás – 370. §**
- **Rongálás – 371. §**
- **Sikkasztás – 372. §**
- **Csalás – 373. §**
- Gazdasági csalás – 374. §
- Információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás – 375. §
- Hűtlen kezelés – 376. §
- Hanyag kezelés – 377. §
- **Jogtalan elsajátítás – 378. §**
- **Orgazdaság – 379. §**
- **Jármű önkényes elvétele – 380. §**
- Uzsora-bűncselekmény – 381. §
- Magánindítvány – 382. §
- Értelmező rendelkezések – 383. §

Lopás

A **vétségi és büntetti alakzat** elkülönítése, fontossága, amelyet a minősített esetekkel, *valamint az értékhatárokkal együtt javasolt elsajátítani*. Az érték, a **kár**, a **vagyoni hátrány** fogalmi elemzése.

A minősítő körülmények egymásra épülő rendszere.

Rongálás

A **vétségi és büntetti alakzat közötti eltérések**, *a minősített esetek*, értékhatárok. A falfirka³⁴ (*grafitti*) *kiemelése, mivel ez a fiatalok megítélése szerint nem büntetendő cselekmény, hanem a művészi önkifejezés egy módja*.

Egyéni kutatás keretében *vizsgálni mi a művészet, a grafitti, a taggelés közötti különbség, ezt követően érveléssel – és tanári közreműködéssel – kialakítani a társadalmilag elfogadható, megtűrhető vagy tilalmazott művek, magatartások körét*.

³⁴ A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 371. § (7) bekezdés

Sikkasztás

Az elkövetés egyik feltétele, hogy az **idegen dolgot** rábízzák az elkövetőre, aki a későbbiekben **eltulajdonítja**, azzal **sajátjaként rendelkezik**. Tisztázni szükséges mire terjed ki a felelőssége, jogosultsága a személynek. **Példaként az osztálypénz kezelése** szolgálhat.

Vétségi és büntetési alakzat elhatárolása, értékhatárok fontossága.

Csalás

Az elkövető **azzal céllal ejti** vagy **tartja tévedésben** a másik személyt, hogy **ebből a jogtalan haszonhoz jusson**, amely a **sértett számára kárt** jelent. **Vétségi és büntetési alakzat**, jogtalan haszon-szerzés, értékhatárok.

Jogtalan elsajátítás

Ha elkövető az általa **talált, tévedésből vagy véletlenül hozzákerült dolgot nem adja vissza** jogos tulajdonosának vagy a **hatóságnak**, akkor megvalósítja ezt a törvényi tényállást. Súlyosabban minősül, ha ezt **régészeti lelettel** vagy a **védett kulturális javak körébe tartozó tárggyal** kapcsolatban követik el.

Orgazdaság

A tényállás **első bekezdésének a) – c) pontjában** meghatározott **magatartások valamelyikének** megvalósításával **vagyoni haszonszerzés végett megszerez, elrejt vagy eladásában közreműködik**.

Az értékhatárok, illetve a korábban már megismert elkövetési módok további figyelembevétele szükséges a minősítő körülmények megállapításához.

Jármű önkényes elvétele

Az a személy, aki **a rábízott** vagy **általán elvett gépi meghajtású járművet jogtalanul használja**, elköveti a bűncselekményt. Súlyosabb a megítélése a cselekménynek, ha a második vagy harmadik bekezdésben leírt magatartások valamelyikével valósítja meg a cselekményét.

Fel kell hívnunk a figyelmet, hogy az ebbe a fejezetbe tartozó bűncselekmények esetében szükséges feldolgozni a fejezet végén lévő, a **magánindítványra**,³⁵ illetve az értelmező rendelkezésre³⁶ vonatkozó szakaszokat is.

- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje az egyes büntetőjogi tényállásokat és ezeket tudja alkalmazni a hétköznapi életben leggyakrabban előforduló bűncselekményekre. Különösen az életellenes, a hivatali, a korrupciós, valamint a vagyon elleni és a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények esetében szükséges a pontos felismerése és alkalmazása az egyes esetekre. A Btk. Általános részének rendelkezéseire, illetve az általános törvényi tényállásra építve ismerje fel az alkalmazandó tényállás lényeges elemeit, és legyen képes az adott cselekményt a megfelelő jogszabályi előírásba ütköztetni.

³⁵ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 382. §

³⁶ Büntetőjogi segédanyagok, Értelmező rendelkezések 383. §

- c) A tanuló gyakorlati példákon (jogesetek) keresztül – tanári segítséggel vagy a csoportos megbeszélést, feldolgozást követően – legyen képes önállóan elhatárolni a különböző bűncselekményeket. A rendszerező, áttekintő egységgel vezessük fel az adott témakört és a kapcsolódó diák segítségével mutassuk be az elsajátítandó fogalmak közötti összefüggéseket, egymásra épülésüket, illetve kapcsolódásukat más tantárgyakhoz.

A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, amelynek során az éppen aktuális friss rendőrségi hírekből véve a témához kapcsolódó eseteken keresztül mutathatjuk be az egyes tényállás közötti különbségeket, elhatárolási problémákat. Szintén jól alkalmazható, hogy a tanulók hozzanak példákat az egyes tényállások szemléltetéséhez, illetve az összefüggések feltárásához (**megbeszélés**). Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (**szemléltetés**). A jobb megértést segítheti, ha összekapcsoljuk más tantárgyak (például irodalom) feldolgozása során megismert szemelvényeket. Nagyon jól alkalmazhatók az életellenes cselekmények feldolgozásához az ismertebb Aranyballadák (például Toldi, Vörös rébék stb.)

A vagyon elleni vagy korrupciós, de még a polgárjogi részhez is felhasználható Arany János *Filemile* című verse, valamint Móricz, Mikszáth művei is. Javasoljuk, hogy az egyes témakörök megkezdése előtt beszéljük meg a tanár kollégával, hol tartanak, hol kapcsolható össze a két tantárgy.

A tananyag feldolgozása során célszerű a hatályos Btk. (2012. évi C. törvény) szerkezeti felépítését követni, illetve az egyes tényállások esetében az értelmező rendelkezésekben található fogalmakat előzetesen feldolgozni (**egyéni/csoportmunka**, vagy házi feladat). A tanórákat kezdjük mindig ráhangolással, ahol átismételjük az előző órán tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással, a főbb fogalmak ismételt tisztázásával.

A napi bűnügyi események (Kékfény, www.police.hu) vagy filmsorozatok (például Linda, Kisváros, Cobra 11, Magánnyomozók, Youtube-filmek stb.) egyéni vagy csoportos feldolgozásra is lehetőséget adó **házi dolgozat** formájában. A témakör feldolgozásához ajánlott a „**Nyitott bíróság**” program keretében egy-egy egyszerűbb bűnügy tárgyalásán részt venni, és ezt követően elemezni a történeteket. A jegyzet tartalmaz témánként összefoglaló kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre. Szükséges eszközök a tanár számára: okostábla, laptop projektorral, ezek hiányában írásvetítő.

- d) Mintafeladatok – A jegyzet részletesen magyarázva mutatja be az elsajátítandó tananyagot, a témakörhöz kapcsolódó alábbi mintafeladatokat ajánljuk, illetve az aktuálisan bemutatásra kerülő bűnügyi témájú filmeket, műsorokat is, ezzel is támogatva a témakör gyakorlatorientált feldolgozását.

Mintafeladatok:

1. A nyomozás adatai szerint K. G. gyanúsított 2018 végén a feleségével közös családi házukban a beteg, mozgásképtelen asszony által használt szobában nem fűtött, ezért a nő december 19-én kihűlés és szívelégtelenség miatt meghalt. (MTI)

Minősítse az esetet!

A cselekmény a Btk. 160. § (2) bek. j) pontba ütközik, védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett emberölés büntette.

2. **Melyek a közös minősítő körülményei a „Robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés” és a „Lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés” bűncselekményeknek?**

Üzletszerűen vagy bűnszövetségben követik el.

e) Rendszerező, összegző kérdések:

1. Határozza meg az „emberölés” és az „erős felindulásban elkövetett emberölés” tényállásait, mutassa be a minősítő körülményeket!
2. Mutassa be a „testi sértés” tényállásának eseteit, az elhatárolásának módjait (gyógytartam), minősített eseteit!
3. Ismertesse részletesen a „kábitószer birtoklás” elkövetési magatartásait és a minősített eseteit!
4. Hasonlítsa össze a „személyi szabadság megsértése” és a „kényszerítés” elkövetési magatartásait!
5. Mutassa be a „magánlaksértés” elkövetési magatartásait és elkövetési módjait!
6. Ki lehet a „magántitok megsértése” bűncselekmény alanya, és milyen módon követheti el?
7. Különböztesse meg a „rágalmazás” és a „becsületsértés” tényállásait az elkövetési magatartások alapján!
8. Mutassa be a „közúti baleset okozása” tényállását és a minősítő körülményeit.
9. Ismertesse az „járművezetés ittas állapotban” és a „járművezetés bódult állapotban” tényállások azonosságait, különbözőségeit (véralkohol; levegőalkohol koncentráció mértéke)!
10. Határolja el a „segítségnyújtás elmulasztása” és a „cserbenhagyás” tényállásait!
11. Ismertesse az „állatkínzás” elkövetési magatartásait és alanyait, minősített eseteit!
12. Határolja el a „hamis vád” és a „hatóság félrevezetése” törvényi tényállásait az elkövetés módja és helyszíne alapján!
13. Különböztesse meg a „bűnpártolás” elkövetését a „bűnsegédi” magatartástól!
14. Mutassa be a „vesztegetés” különböző formáit (aktív és passzív vesztegetés), fejtse ki, hogy mitől speciális a „hivatali vagy hivatalos eljárásban történő vesztegetés” tényállása?
15. Mutassa be, miben azonos és miben különböző a „bántalmazás hivatalos eljárásban” és a „kényszervallatás” törvényi tényállása?
16. Ismertesse példákon keresztül a „hivatalos személy elleni erőszak” elkövetési magatartásait!
17. Fejtse ki, hogy a „terrorcselekmény” megvalósulása során kik lehetnek a passzív alanyok, illetve milyen elkövetési magatartásokkal valósítható meg (314–316. §)! Határozza meg a „terrorista csoport” fogalmát!
18. Melyek a „közveszély okozása” bűncselekmény elkövetési módjai és minősített esetei?
19. Határozza meg a robbanóanyag, a robbantószer, a robbantó készülék, lőfegyver, lőszer fogalmát!
20. Mutassa be, hogy milyen módon követhető el a „közveszéllyel fenyegetés”!
21. Példákon keresztül mutassa be a „garázdaság” elkövetési magatartásait!
22. Ismertesse az okiratok „típusait” (közokirat, teljes bizonyító erejű magánokirat, egyszerű magánokirat), illetve a hamis, a hamisított, illetve a valódi és a valótlan tartalmú okirat közötti különbséget!
23. Mutassa be a „rablás” elkövetési formáit, és határolja el a „kifosztástól”!
24. Különböztesse meg a „zsarolás” és az „önbíráskodás” tényállásait egymástól!
25. Ismertesse a „lopás” vétségi és büntetési formája közötti különbséget, valamint a minősítő körülmények rendszerét! Határozza meg a „kár” és a „vagyonhiány” fogalmát”!
26. Ismertesse a „sikkasztás”, a „csalás”, „jogtalan elsajátítás”, valamint az „orgazdaság” elkövetési magatartásait, különös figyelemmel a vétségi és a büntetési alakzatokra!
27. Példán keresztül mutassa be, hogy hogyan valósítható meg a „jármű önkényes elvétele”!

7. TÉMAKÖR – SZABÁLYSÉRTÉSI ALAPISMERETEK

- a) A témakör fogalmai: **szabálysértés fogalma, szabálysértési jog fogalama, jogforrásai, a szabálysértések csoportosítása büntetések szerint (elzárás, közérdekű munka, pénzbírság), a szabálysértés elkövetői, a szabálysértés felelősség, a szabálysértési felelősséget kizáró okok (gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer és fenyegetés, tévedés, jogos védelem, végszükség, jogszabály engedélye, törvényben meghatározott egyéb okok), szabálysértési felelősséget megszüntető okok (elkövető halála, elévülés, kegyelem, tevékeny megbánás, törvényben meghatározott egyéb ok), a szabálysértési felelősségre vonás egyéb akadályai (a magánindítvány hiánya, a feljelentés hiánya), fiatalkorú fogalma, eljárásjogi helyzete (alkalmazható büntetések), katona fogalma, katonákra vonatkozó rendelkezések, szabálysértési ügyekben eljáró hatóságok, személyek (általános és különös hatáskörű hatóságok, ügyészség, helyszíni bírság kiszabására jogosultak), szabálysértési eljárás megindítása, felfüggesztése, megszüntetése (feljelentés, magánindítvány, hatóság észlelése, szemle, elutasítás esetei, felfüggesztés, megszüntetés), szabálysértési eljárás szakaszai (alapeljárás, jogorvoslati eljárás, végrehajtási eljárás), az eljárás általános szabályai (közvetítői eljárás, bizonyítás, döntés), kényszerintézkedések szabálysértési eljárásban (személyi szabadságot korlátozó, elővezetés, szabálysértési őrizet, személyi szabadságot nem korlátozó, ruházat, csomag, jármű átvizsgálása, lefoglalás, elkobzás, rendbírság), szabálysértési hatóság előtti eljárás, meghallgatással, meghallgatás nélkül, alkalmazható intézkedések), bíróság előtti eljárás (előkészítő eljárás, közvetítői eljárás, bizonyítás, döntés, tárgyalás nélkül, tárgyalás tartásával, gyorsított eljárásban), jogorvoslatok bírósági eljárásban (kifogás, fellebbezés, panasz).**
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a szabálysértési jog alapjait és képet kapjon a szabálysértési eljárás lefolyásáról, az eljárás formáiról, szakaszairól. Megismerje az szabálysértési eljárás során alkalmazott egyes eljárási cselekményeket, kiszabható szankciókat. Szükséges a téma feldolgozása előtt felidézni a büntetőjog általános részénél tanultakat, mert erre tudjuk építeni a szabálysértési alapokat, ugyanis az általános rész megegyezik a Btk.-ban leírtakkal. Erre kiválóan alkalmazható a **Brainstorming**-³⁷ vagy a **Mozaik-módszer**,³⁸ a kapott visszajelzéseket csoportosan vagy osztályszinten szükséges pontosítani, egyértelműsíteni.
- c) A tananyag elméleti jellegű, ezért a feldolgozása frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával a **Cetli-módszer**³⁹ alkalmazásával (**megbeszélés**). Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel a páros munka alkalmazásával.⁴⁰A tanórákat kezdjük ráhangolással, vagy egy egyszerűbb szabálysértés feldolgozásával, amellyel átismételjük az előző órán tanultakat, vagy a rendszerben történő elhelyezést tűzzük ki célul. Az órát zárjuk az egyes nehezebben érthető vagy súlyponti **fogalmak tisztázásával** vagy **visszakérdezésével**, a tananyag elsajátításának mérésére. A témakör feldolgozásához ajánlott a „Nyitott bíróság” program keretében egyszerűbb szabálysértési ügyek tárgyalásán részt venni, és ezt követően elemezni a történeteket. A jegyzet tartalmaz témánként

³⁷ Ped. segédanyag – 4.3.3.2.

³⁸ Ped. segédanyag – 4.3.3.3.

³⁹ Ped. segédanyag – 4.3.3.4.

⁴⁰ Ped. segédanyag – 4.3.3.1.

összefoglaló kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre. Szükséges eszközök a tanár számára: okostábla, laptop projektorral, ezek hiányában írásvetítő.

- d) A jegyzet bemutatja az elsajátítandó tananyagot, a segédanyag kiegészítésként tartalmaz a témakörhöz kapcsolódó **mintafeladatokat**, ezzel támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását.

Mintafeladatok:

1. Mennyi idő után évül el a szabálysértés büntethetősége (általános elévülési idő)?

Az elkövetéstől számított hat hónap.

2. Milyen büntetések alkalmazhatók szabálysértés elkövetése esetén?

- a) a szabálysértési elzárás
- b) a pénzbírság
- c) a közérdekű munka

e) Rendszerező, összefoglaló kérdések:

1. Fejtse ki a szabálysértés fogalmát!
2. Csoportosítsa a büntetések szerint a szabálysértéseket (elzárás, közérdekű munka, pénzbírság)!
3. Részletesen mutassa be a szabálysértés elkövetőit!
4. Fejtse ki a szabálysértési felelősség fogalmát, majd ismertesse a szabálysértési felelősséget kizáró okokat (gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer és fenyegetés, tévedés, jogos védelem, végszükség, jogszabály engedélye, törvényben meghatározott egyéb okok)!
5. Sorolja fel a szabálysértési felelősséget megszüntető okokat (elkövető halála, elévülés, kegyelem, tevékeny megbánás, törvényben meghatározott egyéb ok)!
6. Sorolja fel, és röviden magyarázza a szabálysértési felelősségre vonás egyéb akadályait (a magánindítvány hiánya, a feljelentés hiánya), fiatalkorú fogalma, eljárásjogi helyzete (alkalmazható büntetések)!
7. Definiálja a katonai fogalmát, majd röviden mutassa be a katonákra vonatkozó rendelkezéseket, a szabálysértési ügyekben eljáró hatóságokat, személyeket (általános és különös hatáskörű hatóságok, ügyészség, helyszíni bírság kiszabására jogosultak)!
8. Mutassa be a szabálysértési eljárás megindítását, felfüggesztését, megszüntetését (feljelentés, magánindítvány, hatóság észlelése, szemle, elutasítás esetei, felfüggesztés, megszüntetés)!
9. Sorolja fel a szabálysértési eljárás szakaszait (alapeljárás, jogorvoslati eljárás, végrehajtási eljárás)!
10. Ismertesse a szabálysértési eljárás általános szabályait (közvetítői eljárás, bizonyítás, döntés)!
11. Ismertesse, és mondjon példát, hogy milyen kényszerintézkedések alkalmazhatók a szabálysértési eljárásban (személyi szabadságot korlátozó, elővezetés, szabálysértési őrizet, személyi szabadságot nem korlátozó, ruházat, csomag, jármű átvizsgálása, lefoglalás, elkobzás, rendbírság)!
12. Jellemezze a szabálysértési hatóság előtti eljárást, meghallgatással, meghallgatás nélkül, majd sorolja fel az alkalmazható intézkedéseket!
13. Mutassa be a bíróság előtti eljárás folyamatát (előkészítő eljárás, közvetítői eljárás, bizonyítás, döntés, tárgyalás nélkül, tárgyalás tartásával, gyorsított eljárásban)!
14. Ismertesse a jogorvoslati lehetőségeket a bírósági eljárásban (kifogás, fellebbezés, panasz)!

8. TÉMAKÖR – SZABÁLYSÉRTÉSEK

- a) A témakör fogalmai: **helyszíni bírság kiszabására jogosultak köre** (személyek, hatóságok), **helyszíni bírságot alkalmazásának feltételei, kizáró okai, a helyszíni bírság összege, a helyszíni bírságot gyakorlati végrehajtása** (átváltoztatás, közérdekű munka, elzárás, napi tétel), **rendzavarás** (például arc eltakarása), **garázdaság** (kirívóan közösséggel szembe fordított magatartás), **közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzése** (*nyilvános hely, közterület*), **veszélyes fenyegetés, tulajdon elleni szabálysértés** (*lopás, csalás, orgazdaság, kár, értékhatár, rongálás*), polgári felhasználású robbanóanyaggal és pirotechnikai termékkel kapcsolatos szabálysértés (engedélyköteles/engedély nélküli tevékenység), **koldulás** (elkövetési módjai), **csendháborítás (zaj okozása, elkövetési helyek)**, **köztisztasági szabálysértés** (közterület, nyilvános hely, **szemetelés, szennyezés, települési hulladék**), **veszélyeztetés tárgyak elhelyezésével, eldobásával, kábítószer-rendészeti szabálysértés** (kábitószer, pszichotróp, pszichoaktív anyag), **szeszecskelés-árusítás, -kiszolgálás, -fogyasztás tilalmának megszegése** (*fiatalkorú, szeszecskelés, közterület, nyilvános hely*), **a kitiltás, illetve eltiltás szabályainak megszegése** (kitiltás), **tiltott fürdés, személyazonosság igazolásával kapcsolatos kötelezettségek megszegése** (személyazonosításra alkalmas okmányok), **külföldiek rendszertelével kapcsolatos szabálysértés, ittas vezetés** (**vezető, véralkoholszint, vasúti, légi jármű, gépi meghajtású vízi jármű, úszó munkagép, közúti gépi meghajtású jármű**), **az elsőbbség és az előzés szabályainak megsértése, közúti közlekedés rendjének megzavarása** (KRESZ-szabályok, könnyű testi sértés), **engedély nélküli vezetés** (vezetői engedély, vezetés átengedése), **érvénytelen hatósági engedéllyel vagy jelzéssel való közlekedés** (*érvénytelen hatósági jelzés, érvénytelen hatósági engedély, lejárt műszaki idejű jármű*), **vasúti átjárón áthaladás szabályainak megszegése, versenytárs utánzása, diplomáciai mentesség** (személyi mentesség, közlekedési eszközök mentessége, épületek mentessége, *persona non grata*).
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a szabálysértési jog alapjait és képet kapjon a szabálysértési eljárás lefolyásáról, az eljárás szakaszairól. Megismerje a szabálysértési eljárás során alkalmazott egyes eljárási cselekményeket, kiszabható szankciókat. Rendszerezésre és összefoglalásra a kapcsolódó diákat használhatjuk fel, amelyek segítik az elsajátítandó fogalmak közötti összefüggések megértését, az egyes elemek más rendészeti tantárgyakhoz való kapcsolódását.
- c) A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések, kapcsolódások feltárása a diákok bevonásával javasolt. Módszerként ajánlott a **Brainstorming**⁴¹ vagy az **Esettanulmány**,⁴² esetleg a **Szituációs feladat**⁴³ alkalmazása (**megbeszélés**). A feldolgozás során használjuk a Btk. különös résznél említett módszereket és az azonos tényállásoknál mutassunk rá az azonosságokra, illetve az eltérésekre. Erre az ismétlések során különösen fontos utalni. Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (**szemléltetés**), amelynek során a „**Kérdezz! Felelek.**”⁴⁴

⁴¹ Ped. segédanyag – 4.3.3.2.

⁴² Ped. segédanyag – 4.3.3.14.

⁴³ Ped. segédanyag – 4.3.3.16.

⁴⁴ Ped. segédanyag – 4.3.3.8.

módszer segítheti, egyértelműsítheti a megértést, a fogalmak, eljárási szabályok alkalmazását. A tanórákat kezdjük mindig ráhangolással, ahol átismételjük az előző órán, órákon tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással, a tananyag elsajátításának mérésére. A jegyzet tartalmaz témánként összefoglaló kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre. Szükséges eszközök a tanár számára: okostábla, laptop projektorral, ezek hiányában írásvetítő.

- d) A jegyzet bemutatja az elsajátítandó tananyagot, kiegészítésként tartalmaz a témakörhöz kapcsolódó **mintafeladatokat**, ezzel is támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását.

Mintafeladatok:

1. Az alábbi eseteket elemezve állapítsa meg, hogy a március 15-ei állami ünnepség idején milyen szabálysértéseket követtek el!

- A Múzeum körúton délelőtt a 60 éves budapesti S. Lajos szóváltásba keveredett egy 70 éves nővel, és a vita hevében vállon ütötte. A nő az ütés következtében elesett és könnyű sérülést szenvedett.
- A Bródy Sándor utcában a 34 éves budapesti G. Bertalan megpróbált átmászni a Nemzeti Múzeum kerítésén.
- A Múzeum körúton egy 81 éves dunakeszi férfi, T. Imre egy zászlórúddal fejbe ütött egy 43 éves budapesti férfit.

Megoldás:

a) *garázdaság*

b) *rendzavarás*

c) *garázdaság*

2. A helyszíni bírság kiszabására jogosult hatóságok, személyek közül nevezzen meg ötöt!

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Lehetséges válaszok:

- rendőrség*
 - a járási hivatal arra felhatalmazott ügyintézője*
 - NAV feladatkörrel és hatáskörrel rendelkező szerve*
 - a hivatásos katasztrófavédelmi szerv arra felhatalmazott ügyintézője*
 - a közlekedési hatóság ellenőre*
 - a közterület-felügyelő*
 - a természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr*
 - az erdészeti hatóság arra felhatalmazott ügyintézője*
 - a halászati őr*
 - a mezőőr*
- e) **Rendszerező, összefoglaló kérdések:**
- Ismertesse a helyszíni bírság kiszabására jogosultak körét (személyek, hatóságok)!
 - Részletesen ismertesse a helyszíni bírságolás alkalmazásának feltételeit, kizáró okait!

3. Határozza meg a helyszíni bírság összegét!
4. Ismertesse a helyszíni bírságolás gyakorlati végrehajtását (átváltoztatás, közérdekű munka, elzárás, napi tétel)!
5. Részletesen magyarázza a rendzavarás szabálysértést (például arc eltakarása)!
6. Részletesen magyarázza a garázdaság szabálysértést (kirívóan közösségellenes magatartás)!
7. Részletesen magyarázza a közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzése szabálysértést (nyilvános hely, közterület)!
8. Fejtse ki a veszélyes fenyegetés fogalmát!
9. Sorolja fel, majd jellemezze a tulajdon elleni szabálysértéseket (lopás, csalás, orgazdaság, kár, értékhatár, rongálás)!
10. Ismertesse a személyazonosság igazolásával kapcsolatos kötelezettségek megszegése szabálysértést (személyazonosításra alkalmas okmányok)!
11. Részletezze az engedély nélküli vezetés szabálysértés eseteit (vezetői engedély, vezetés átengedése)!
12. Fejtse ki, hogy mit tartalmaz a diplomáciai mentesség (személyi mentesség, közlekedési eszközök mentessége, épületek mentessége, persona non grata)!

9. TÉMAKÖR – BÜNTETŐELJÁRÁS ÉS BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSI JOGI ALAPISMERETEK

- a) A témakör fogalmai: **a büntetőeljárás és a büntetőeljárás jog fogalma, célja, jogforrásai, hatálya, szerkezete; a büntetőeljárás alapelvei és alapvető rendelkezései** (ártatlanság védelme, alapvető jogok védelme, védelem joga, a büntetőeljárás alapja és akadályai, eljárási feladatok megoszlása, ítélezés alapja és vádhoz kötöttsége, bizonyítás alapvetései, büntetőeljárás nyelve és az anyanyelvhasználat, szóbeliség, nyilvánosság, közvetlenség, officialitás), büntető ügyekben eljáró hatóságok feladatai, hatásköre és illetékessége, **bíróság, (járásbíróság, megyei törvényszék, ítélőtábla, Kúria) ügyészség** (közvádoló, járási ügyészségek, főügyészségek, felebbviteli főügyészségek, Legfőbb Ügyészség) **nyomozóhatóságok** (helyi, területi, központi, **általános nyomozó hatóság a rendőrség, NAV, hajó, légi jármű parancsnoka, ügyészség**) büntetőügyben eljáró egyéb szervek, **hatáskör** (általános, kiemelt, kivételes) **illetékesség** (általános, különös, kizárólagos), **a büntetőeljárásban részt vevő személyek** (terhelt, gyanúsított, vádlott, elítélt, védő, sértett, magánvádló, pótmagánvádló, **magánfél, vagyoni érdekelt**, egyéb érdekelt, eljárás alá vont jogi személy, segítők), **bizonyítási eszközök** (fogalma, **személyi jellegűek**, tanúvallomás, terhelt vallomása, szakvélemény, pártfogófelügyelői vélemény, tárgyi jellegűek, tárgyi bizonyítási eszköz, elektronikus adat), **bizonyítási cselekmények** (szemle, helyszíni kihallgatás, bizonyítási kísérlet, felismerésre bemutatás, szembesítés, műszeres vallomásellenőrzés), bizonyító erő (*eredeti-származékos, közvetlen-közvetett, terhelő-mentő bizonyíték*), **a büntetőeljárás menete** (előkészítő eljárás, nyomozati szak, ügyészi szak, bírói szak, büntetés-végrehajtási szak).

Büntetés-végrehajtás célja (meghatározott joghátrány érvényesítése, egyéni megelőzési cél, reintegráció), **szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának rendje** (fegyház, börtön, fogház, *rezsím szabályok*), **elzárás és sajátosságai** (büntetőjogi elzárás, szabálysértési elzárás, rendbíróság vagy közérdekű munka helyébe lépő elzárás, *végrehajtás szabályai*), **büntetés-végrehajtási intézetek alapvető feladatai, feltételes szabadságra bocsátás, a végrehajtási fokozat megváltoztatása, valamint az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának, és az átmeneti részlegre helyezés szabályai** (feltételes szabadságra bocsátás, pártfogó felügyelet, enyhébb végrehajtási szabályok [EVSz] alkalmazása, átmeneti részleg), **fogvatartottak (elítéltek és előzetesen letartóztatottak) jogai és kötelességei, elítéltek** élelmezési, ruházati, anyagi, egészségügyi ellátásának főbb szabályai, **elítéltek befogadása, szabadítása** (egészségügyi vizsgálat, letételezés, felkészítő részleg, elhelyezés körleten, átmeneti részleg, szabadítás), **elkülönítés szabályai**.

- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a büntetőeljárás és a büntetés-végrehajtási jog alapjait, és képet kapjon a büntetőeljárás lefolyásáról és szakaszairól. Elsajátítsa a büntetőeljárás és a büntetés-végrehajtás során alkalmazandó fontosabb jogszabályokat, a résztvevő hatóságok és személyek jogosultságait, illetve kötelezettségeit.
- c) A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**). A tananyag jobb megértéséhez és elsajátításához ajánlott a „**Nyitott bíróság**” program keretében **látogatást** tenni **járásbíróságon** egy büntetőügy tárgyalásán, illetve a folyamat átlátása, szemléltetése érdekében **BV intézetben** is. Az ott dolgozó szakemberektől pontos és hiteles információkat kapva jelentős segítséget kaphatunk a tananyag feldolgozásához. Rendszerező

és összefoglaló részben a kapcsolódó diák felhasználásával, valamint **projektfeladat keretében** a tanulók között szerepeket osztva magunk is lefolytathatunk egy bírósági tárgyalást (például Toldi bűnös-e emberölésben). Célját tekintve, hasonlítható a **Westminster-módszerhez**,⁴⁵ ezzel megkönnyítve az elsajátítandó fogalmak közötti összefüggések, egymásra épülésük, más tárgyakhoz való kapcsolódásuk megértését. További lehetőségként ajánljuk, hogy a tananyag egyes részeit a diákok a jegyzet (tankönyv) és a jogszabályok felhasználásával **egyéni** és **csoporthoz tartozóan dolgozzák fel, projektfeladatként**, majd osztályszinten közösen értékeljék ki. A jegyzet tartalmaz összefoglaló kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre. Szükséges eszközök a tanár számára: okostábla, laptop projektorral, ezek hiányában írásvetítő.

- d) A jegyzet bemutatja az elsajátítandó tananyagot, a segédanyag kiegészítésként tartalmaz a témakörhöz kapcsolódó **mintafeladatokat**, ezzel is támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását.

Mintafeladatok:

1. Válassza ki az alábbiak közül, melyek a **TERHELT JOGAI!** Maximum 4 választ jelölhet meg!

- védőt hatalmazzon meg, vagy védő kirendelését indítványozza
- az általa megjelölt személlyel személyesen vagy telefonon kapcsolatot tartani
- vallomást tegyen, vagy a vallomástételt megtagadja
- megismerje a gyanúsítás és a vád tárgyát, továbbá ezek változását
- az ügy irataiba az eljárás során betekinteni és azokról másolatot kérni
- a védőjével ellenőrzés nélkül tanácskozni
- eljárási cselekményen történő részvételt megtagadhatja

Megoldás: vastaggal jelölt válaszok

2. Jelölje meg, hogy melyik állítás igaz (I) és melyik hamis (H)!

Az általános szabályok (alapelvek) közé tartozik a normalizáció, az emberséges bánásmód, a törvényesség és a nyitottság elve.	I
A különböző fokozatokban eltérő szigorúságú szabályok vonatkoznak az őrzés, a felügyelet és az ellenőrzés, valamint az életrend, illetve a személyes szükségletekre fordítható összegre.	I
Az egyes fokozatokon belül a végrehajtás rendje, az elítélt részére adható kedvezmények az egyes fokozatokhoz kapcsolódó rezsimszabályok azonosak.	H
A sajátos kezelési igényű elítéltek részére speciális részlegek kialakítása lehetséges. Ilyen a hosszútartamú speciális részleg, gyógyító terápiás részleg, drogprevenciós részleg.	I
Ha fogvatartott nem tesz eleget az alávetési és együttműködési kötelezettségeinek, akkor jogérvényesítési joga korlátozható.	H
A szabadságvesztés börtön fokozatára irányadó szabályokat kell alkalmazni elzárás esetén.	H
Az elzárásra ítélték és a szabadságvesztést töltő elkövetők együtt helyezhetők el.	H
Az elzárás során el kell különíteni a nőket a férfaitól, a fiatalokat a felnőttkorúaktól, a dohányzókat a nem dohányzóktól és a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől.	I
Az elzárásra ítélt jogosult a BV-intézet tisztán tartását és ellátását szolgáló munkában díjazás ellenében részt venni.	I
Az elítélt alapjogai nem korlátozhatók, még fegyelemsértés esetében sem.	I

⁴⁵ Ped. segédanyag – 4.3.3.9.

e) Rendszerező, összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a büntetőeljárás és a büntetőeljárás jog fogalmát, és mutassa be célját!
2. Sorolja fel a büntetőeljárás alapelveit és alapvető rendelkezéseit (ártatlanság védelme, alapvető jogok védelme, védelem joga, a büntetőeljárás alapja és akadályai, eljárási feladatok megoszlása, ítélkezés alapja és vádhoz kötöttsége, bizonyítás alapvetései, büntetőeljárás nyelve és az anyanyelvhasználat, szóbeliség, nyilvánosság, közvetlenség, officialitás)!
3. Ismertesse a büntetőügyekben eljáró hatóságok feladatait, hatáskörét és illetékességét!
4. Magyarázza a bíróságok szerepét a büntetőeljárásban (járásbíróság, megyei törvényszék, ítélőtábla, Kúria)!
5. Magyarázza az ügyészség szerepét a büntetőeljárásban (közvádoló, járási ügyészségek, főügyészségek, fellebbviteli főügyészségek, Legfőbb Ügyészség)!
6. Mutassa be a nyomozóhatóságokat (helyi, területi, központi, általános nyomozó hatóság a rendőrség, NAV, hajó, légi jármű parancsnoka, ügyészség)!
7. Röviden jellemezze a büntetőeljárásban részt vevő személyeket (terhelt, gyanúsított, vádlott, elítélt, védő, sértett, magánvádló, pótmagánvádló, magánfél, vagyoni érdekelt, egyéb érdekelt, eljárás alá vont jogi személy, segítők)!
8. Ismertesse és jellemezze a bizonyítási eszközöket (fogalma, személyi jellegűek, tanúvallomás, terhelt vallomása, szakvélemény, pártfogófelügyelői vélemény, tárgyi jellegűek, tárgyi bizonyítási eszköz, elektronikus adat)!
9. Sorolja fel a bizonyítási cselekményeket, majd egyet közülük részletesen is jellemezzen (szemle, helyszíni kihallgatás, bizonyítási kísérlet, felismerésre bemutatás, szembesítés, műszeres vallomás ellenőrzés)!
10. Ismertesse sorrendben a büntetőeljárás menetét (előkészítő eljárás, nyomozati szak, ügyészi szak, bírói szak, büntetés-végrehajtási szak)!
11. Fejtse ki részletesen a büntetés-végrehajtás célját (meghatározott joghátrány érvényesítése, egyéni megelőzési cél, reintegráció)!
12. Ismertesse a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának rendjét (fegyház, börtön, fogház, rezsim szabályok)!
13. Definiálja az elzárás fogalmát és ismertesse sajátosságait (büntetőjogi elzárás, szabálysértési elzárás, rendbíróság vagy közérdekű munka helyébe lépő elzárás, végrehajtás szabályai)!
14. Ismertesse a büntetés-végrehajtási intézetek alapvető feladatait, jellemezze a feltételes szabadságra bocsátást, a végrehajtási fokozat megváltoztatását, valamint az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának, és az átmeneti részlegre helyezés szabályait (feltételes szabadságra bocsátás, pártfogó felügyelet, enyhébb végrehajtási szabályok [EVSz] alkalmazása, átmeneti részleg)!
15. Ismertesse a fogvatartottak (elítéltek és előzetesen letartóztatottak) jogait és kötelességeit!
16. Mutassa be az elítéltek élelmezési, ruházati, anyagi, egészségügyi ellátásának főbb szabályait!
17. Ismertesse, hogy hogyan történik az elítéltek befogadása, szabadítása (egészségügyi vizsgálat, letételezés, felkészítő részleg, elhelyezés körleten, átmeneti részleg, szabadítás)!
18. Ismertesse az elkülönítés szabályait!

10. TÉMAKÖR – KÖZIGAZGATÁSI ALAPISMERETEK

- a) A témakör fogalmai: igazgatás és elemei, *magánigazgatás*, **közigazgatás rendeltetése**, közigazgatás funkciói (belső, külső), **közigazgatás tevékenységfajtái** (jogalkotási, jogalkalmazói), *döntéshozatali eljárás fajtái*, **közigazgatási szervezetrendszer és tagozódása**, államigazgatási szervek jellemzői, önkormányzati közigazgatási szervek jellemzői, **az államigazgatás központi szervei, hatáskör (általános, különös), Kormány (szerepe, szervezete, működése, segítő szervei)**, Miniszterelnökség, minisztériumok (*feladata és szervezete*), *kormányhivatalok működése, az államigazgatási szervek feladat- és hatásköreire vonatkozó szabályok*, önkormányzatiság (helyi önkormányzás joga, helyi közügyek, önkormányzat, fővárosi önkormányzat felépítése), önkormányzatok szervei (*közgyűlés, polgármester, bizottságok*), **a közigazgatás személyzeti rendszere** (életpálya-modell), **közszolgálat jellemzői, közigazgatási jogviszony** (tartalma, formája).
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a közigazgatási szervezeti rendszer felépítését és működésének alapjait, a közigazgatás személyzeti rendszerét, a közszolgálat jellemzőit és a közigazgatási jogviszonyt.

A témakör rövid összefoglalása:

Az **igazgatás** emberi tevékenység, biztosítja a közös cél elérését, az ehhez szükséges feltételeket és a munka összhangját, főbb elemei: a **célkitűzés**, a **koordináció** és az **együttműködés**.

A **közigazgatás** a klasszikus hármast – törvényhozói, végrehajtó és bírói – hatalommegosztás alapján a **végrehajtó hatalmi ághoz** kapcsolódik. A **közigazgatás** – leegyszerűsítve – **az államigazgatás és az önkormányzati igazgatás összefoglaló elnevezése**. Az **államigazgatási rendszer** további két szintre tagolódik a **központi államigazgatási szervekre** és a **területi, helyi államigazgatási szervekre**. Az államigazgatás **központi szervei a Kormány és szervei, a Minisztériumok és a nem minisztériumi formában működő főhatóságok** (ide sorolhatók: a központi hivatalok, kormányhivatalok, autonóm államigazgatási szervek, önálló szabályozó szervek és a **rendvédelmi szervek**).

A közigazgatás **társadalmi rendeltetését** funkciói gyakorlásával tölti be, feladatai a társadalom belső öfenntartása, és fejlődésének, valamint a más államokkal való kiegyensúlyozott kapcsolat fenntartása. A **funkció** általánosabb, a szerv társadalmi rendeltetésének lényegét adja meg, a **feladat** konkrétabb teendőt jelöl, azt, ami funkciók ellátásához szükséges! A közigazgatás fontosabb tevékenységei a **jogalkotás** és a **jogalkalmazás**.

A **helyi közügyekben** az önkormányzati közigazgatás, az országos jelentőségű ügyekben a **központi közigazgatás jár el**. Az **egyes közigazgatási szervek, szervezetek hatalmát területi szempontból az illetékességük**, az általuk lefolytatható eljárások típusa szempontjából a **hatáskörük** határozza meg. A **közigazgatási aktus** a közigazgatási szerv minden olyan döntése vagy intézkedése, amelyet egyedi ügyben közvetlen jogi hatás kiváltására irányul.

A közigazgatás olyan szervezetrendszerként jelenik meg, amelynek alapvető funkciója a törvényhozó szervek által meghatározott feladatok **közhatalommal és egyéb szervezési eszközökkel** történő végrehajtása, megvalósítása. A **közhatalmi eszközök** arra szolgálnak, hogy a társadalmi

közérdek kielégítését szolgáló feladatokat a közigazgatás akár állami kényszer igénybevételével is megvalósíthatja, ha az más érdekekkel ütközik. A közigazgatási szervezeti rendszer tehát az állami akarat végrehajtására irányuló, egymással irányítási és felügyeleti kapcsolatban álló **önálló közigazgatási szervek** összessége.

A **közigazgatási szerv** a közigazgatási szervezeti rendszer legkisebb önálló egysége. Munkaszervezete a **hivatal**, élén egyszemélyi felelősségű vezető áll. Személyi állománya professzionális, elsősorban **kormánytisztviselők** és **köztisztviselők** alkotják, de tágabb értelemben ide sorolhatjuk a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjait is. Minden munkakörnek meghatározott tartalmi elemei vannak, az életpályamodell esetén ez kiegészül az átjárhatóság lehetőségével.

A **közszolgálati jogviszony** egyik alanya az állam vagy önkormányzat nevében közszolgálati jogviszonyt létesítő közigazgatási szerv, mint munkáltató, a másik alanya a kormánytisztviselő vagy köztisztviselő, illetve kormányzati vagy közszolgálati ügykezelő mint munkavállaló.

A **kormányhivatalok** a Kormány általános hatáskörű **területi államigazgatási szervei**, **kormány megbízott** vezeti, megyénként egy a megyeszékhelyen található. A **kormányablakok létrehozásával a Kormány lehetőséget teremtett, hogy az ügyfél egy helyen egyablakos ügyintézés keretében tudjon ügyet indítani, intézni vagy tájékozódni.**

Az **önkormányzat** a társadalmi közösségek olyan szervezeti formái, amelyek jogszabályokban elismert önállósággal és hatáskörrel rendelkeznek, jogosítványukat saját választott szerveik közreműködésével érvényesítik. A **helyi önkormányzás joga** az Alaptörvényben rögzített olyan alapjog, amely a települések és a megyék választópolgárainak közösségét illeti meg. A helyi önkormányzás **rendellete** a helyi közügyek önálló, demokratikus intézésével a helyi közakarat kifejezése és megvalósítása. A **helyi közügyek** a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátásához, valamint a helyi önkormányzás és a lakossággal való együttműködés szervezeti, személyi és anyagi feltételeinek helyi megteremtéséhez kapcsolódnak. Az önkormányzat legfontosabb szerve a **képviselő-testület** (közgyűlés).

- c) **Módszertani ajánlások, eszközök** – A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**). Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (**szemléltetés**). A tanórákat kezdjük mindig ráhangolással (használhatjuk a tankönyv kérdéseit is), ahol átismételjük az előző órán tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással a tananyag elsajátításának mérésére.
- d) A jegyzet részletesen mutatja az elsajátítandó tananyagot, de a segédanyag kiegészítésként tartalmaz a témakörhöz kapcsolódó mintafeladatokat, ezzel is támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását.

Mintafeladatok:

1) Melyik kifejezés hiányzik az alábbiak közül? Írja be a megfelelő helyre!

Kifejezések:

illetékességét	hatáskörét	joghatóságát	létrehozását
Alaptörvény	közigazgatási szerv	jegyző	jogszabály

A hatóság – a hatósági eljárás körébe tartozó ügyfajta meghatározásával – állapítja meg.

Megoldás: A hatóság **hatáskörét** – a hatósági eljárás körébe tartozó ügyfajta meghatározásával – **jogszabály** állapítja meg.

2) Kutatómunka – (csoportos házi feladat is lehet)

Látogasson el a kormányzati portálra! (www.kormany.hu) Fedezze fel az oldalt, és válaszoljon az alábbi kérdésekre az ott talált információk felhasználásával!

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

KORMÁNYZAT DOKUMENTUMOK A MAGYAR ÁLLAM

A balkáni migrációs útvonal megváltozása közös magyar és szerb siker

Nagyvonalú gesztus volt Szerbia részéről, amikor elfogadta a Magyarország által épített déli határkerítést - jelentette ki Orbán Viktor Ana Brnabić szerb kormányfővel tartott sajtótájékoztatóján.

A KORMÁNY ÉS INTÉZMÉNYEI

Hírek
Miniszterelnök
Miniszterelnöki Kormányiroda
Miniszterelnök-helyettesek
Tárca nélküli miniszterek
A kormány tagjai
Kormánybiztosok

VEZETŐ HÍREK

Magyarország együttérez Franciaországgal

Külgazdasági és Külügyminisztérium, 2019. április 18. 6:15

Magyarország együttérez Franciaországgal a párizsi Notre Dame székesegyházban kitört tűzvész miatt - közölte Szijjártó Péter külügyminiszter.

Hamarosan aláírhatják a Budapest-Belgrád-vasútvonal építési szerződéseit

FOTÓK

- Hány minisztérium működik Magyarországon?
- Nevezze meg a belügyminisztert! Milyen képzettsége van?
- Ki vezeti a Miniszterelnökséget?
- Sorolja fel Magyarország Minisztériumait!
- Fogalmazza meg röviden (8–10 mondatban), hogyan igényelhető közérdekű adat? (esszékérdés)

Megoldások:

- Hány minisztérium működik Magyarországon? 10 (<https://www.kormany.hu/hu>)
- Nevezze meg a belügyminisztert! Milyen képzettsége van? Dr. Pintér Sándor jogász, rendőrtiszt (<https://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/a-miniszter/eletrajz>)⁴⁶
- Ki vezeti a Miniszterelnökséget? Gulyás Gergely* (<https://www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg>)
- Sorolja fel Magyarország minisztériumait!

⁴⁶ A válaszok a szakanyag készítésekor (2019. április) hivatalban lévő miniszterekre vonatkoznak.

Minisztériumok:

- Agrárminisztérium
 - Belügyminisztérium
 - Emberi Erőforrások Minisztériuma
 - Honvédelmi Minisztérium
 - Innovációs és Technológiai Minisztérium
 - Külgazdasági és Külügyminisztérium
 - Miniszterelnöki Kabinetiroda
 - Miniszterelnökség
 - Pénzügyminisztérium
- e) Fogalmazza meg röviden, hogyan igényelhető közérdekű adat? (esszékérdés) (<https://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/kozerdeku-adatok>)

Lehetséges válasz: (értékelés – kulcsszavak alapján)

Közérdekű adat megismerése iránt **bárki** igényt nyújthat be írásban vagy **személyesen**. Ha az adatigénylés nem egyértelmű, a Belügyminisztérium felhívja az igénylőt az **igény pontosítására**. Vannak olyan esetek, amikor a Belügyminisztérium az **adatigénylőnek nem köteles** eleget tenni.

Az adatokat tartalmazó dokumentumról az igénylő **másolatot kaphat**. A másolat készítéséért – az azzal kapcsolatban felmerült költség mértékéig terjedően – **költségtérítés** állapítható meg, amelynek összegéről az igénylő a teljesítést megelőzően tájékoztatást kap, illetve **30 napon belül nyilatkoznia kell**, hogy igényli-e az adatszolgáltatást, azaz **vállalja-e a költségtérítés megfizetését**. Ha igen akkor, az ezt követő **15 napon belül kell meg kell fizetnie** azt.

Ha az **adatigénylés teljesítése** a Belügyminisztérium alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás **aránytalan mértékű igénybevételével jár**, vagy az igénylő nagy terjedelmű adatot igényelt, akkor a **költségtérítés mértéke meghaladhatja** a kormányrendeletben maximált összeget.

Az **adatszolgáltatás** a költségtérítés megfizetését követően **15 napon belül** történik meg. Az **adatigénylő** a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogok gyakorlásával kapcsolatos jogsértés esetén **jogorvoslással** élhet.

e) **Rendszerező, összefoglaló kérdések:**

1. Mutassa be az igazgatás fogalmát, ismertesse elemeit!
2. Tegyen különbséget a magánigazgatás és a közigazgatás között!
3. Definiálja a közigazgatás fogalmát, fejtse ki rendeltetését, majd mutassa be a közigazgatás funkcióit (belső, külső)!
4. Különítse el és röviden jellemezze a közigazgatás tevékenységfajtaát (jogalkotási, jogalkalmazói)!
5. Mutassa be a döntéshozatali eljárás fajtaát!
6. Mutassa be a közigazgatási szervezetrendszerét és tagozódását!

7. Részletesen jellemezze az államigazgatási szerveket és az önkormányzati közigazgatási szerveket!
8. Ismertesse a Miniszterelnökség, minisztériumok feladatát és szervezetét!
9. Ismertesse a kormányhivatalok működését!
10. Mutassa be az államigazgatási szervek feladat- és hatásköreire vonatkozó szabályokat, az önkormányzatiság lényegét (helyi önkormányzás joga, helyi közügyek, önkormányzat, fővárosi önkormányzat felépítése)!
11. Ismertesse, és röviden jellemezze az önkormányzatok szerveit (közgyűlés, polgármester, bizottságok)!
12. Az életpályamodell felhasználásával jellemezze a közigazgatás személyzeti rendszerét!
13. Mutassa be a közszolgálat jellemzőit, a közigazgatási jogviszony tartalmát és formáját!

11. TÉMAKÖR – A KÖZIGAZGATÁSI HATÓSÁGI ELJÁRÁS

- a) A témakör fogalmi: Ákr. hatályai (személyi, területi, időbeli), Ákr. hatálya alá nem tartozó eljárások, hatósági jogalkalmazás, jogszabály értelmezésének fajtái (*jogalkotói, jogalkalmazói, jogtudományi*) és *eredménye*, Ákr. illetékességi szabályai, hatásköri és illetékességi vita, **a közigazgatási hatósági eljárás szakaszai (alapeljárás, jogorvoslati eljárás, végrehajtási eljárás), az elsőfokú eljárás szabályai, eljárás megindulása, eljárás fajtái és alkalmazhatóságuk (sommás, teljes, automatikus döntéshozatali)**, függő hatályú döntés, *hiánypótlás*, eljárás megszüntetésének esetei, eljárás felfüggesztésének esetei, ügyintézési határidők, fellebbezés és szabályai, közigazgatási végrehajtás (*elrendelése, felfüggesztése, foganatosítása, elévülése*).
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a közigazgatási hatósági eljárás egyes szakaszait, az eljárások fajtáit, azok alkalmazhatóságának eseteit, a kapcsolódó ügyintézési határidőket, a vonatkozó törvényi szabályozás rendszerét. Rendszerező és összefoglaló mintaegység kidolgozása, kapcsolódó diákkal, amelyek megmutatják az elsajátítandó fogalmak közötti összefüggéseket, egymásra épülésüket, kapcsolódásukat más tantárgyakhoz.

A témakör rövid összefoglalása:

Az általános közigazgatási rendtartásról szóló **2016. évi CL. törvény (Ákr.) tárgyi hatálya a közigazgatási hatósági ügyre**, személyi hatálya pedig az **ügyfélre** terjed ki. Vannak olyan eljárások, amelyek **nem tartoznak** az Ákr. hatálya alá (például szabálysértési ügyek stb.).

A **jogalkalmazás lényege az anyagi és eljárásjogi normák konkrét életviszonyokra történő alkalmazása. A jogszabály értelmezésének célja a jogalkotó akaratának megismerése.**

Az Ákr. **illetékességi szabályai** egyfajta sorrendiséget rögzítve kerültek meghatározásra. Az Ákr. a hatásköri és illetékességi vitára alapvetően egyeztetési kötelezettséget ír elő a hatóságok között **3 napon** belül.

A közigazgatási hatósági eljárás három szakaszra bontható (alapeljárás, jogorvoslati eljárás, végrehajtási eljárás). Az alapeljárással vagy elsőfokú eljárással kezdődik a közigazgatási eljárás. Az **elsőfokú eljárás célja kérelemre indult eljárás esetén az ügyfél jogának vagy jogos érdekének érvényesítése**, a hivatalból induló eljárások a **közérdek** érvényesítésére irányulnak. A **jogorvoslati eljárások** egyik fő célja a **jogszerű végleges döntés** meghozatalának, kikényszerítésének elősegítése. A **végrehajtási eljárás** a közigazgatási hatósági eljárás elkülönült, sajátos és nem szükségképpeni szakasza, csak akkor kerül rá sor, ha a kötelezett **önként nem** teljesít.

A hatósági ügyek többsége kérelemre indul, az Ákr. meghatározza a **kérelem minimális tartalmi** elemeit, a kérelmet a tartalma alapján kell elbírálni. A törvény szerint az alapeljárás **sommás, teljes** vagy **automatikus döntéshozatali** eljárás lehet. A teljes eljárás a klasszikus közigazgatási alapeljárási forma, amelyben **minden eljárási részcselekmény** elvégezhető.

Az Ákr. „**fokozatosságot**” teremt: minden eljárás sommás (vagy automatikus döntéshozatali) eljárásként indul, amennyiben erre nincs lehetőség, a hatóság függő hatályú döntést hoz, és a függő hatályú döntés kizártsága esetén teljes eljárás lefolytatására kerül sor annak jogkövetkezményeivel együtt.

Az Ákr. jogorvoslati rendszerében **fellebbezésnek** kizárólag akkor van helye, ha azt a kódex maga kifejezetten megengedi, vagy ha kivételes jelleggel ágazati törvény teszi lehetővé. A **másodfokú hatóság** a döntést helybenhagyja, megváltoztatja, vagy megsemmisíti. A **végrehajtás** alapvető rendeltetése, hogy amennyiben szükségeses **állami kényszerrel** is érvényt szerezzen a közigazgatási döntéseknek.

- c) **Módszertani ajánlások, eszközök** – A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**). Az összefüggéseket tartalmazó diát közösen dolgozzuk fel (**szemléltetés**). A tanórákat kezdjük mindig ráhangolással, ahol átismételjük az előző órán tanultakat, illetve az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással a tananyag elsajátításának mérésére. A jegyzet tartalmaz témánként összefoglaló kérdéseket, használjuk ezeket, és a tanulókat is biztassuk erre.
- d) **Mintafeladatok** – A jegyzet részletesen mutatja az elsajátítandó tananyagot, de a segédanyag kiegészítésként tartalmazni fog a témakörhöz kapcsolódó mintadiákat, ezzel is támogatva a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozását.

1) Válassza ki az alábbiak közül a közigazgatási hatósági eljárás szakaszait! (3 pont)

- a) bizonyítási eljárás
- b) alapeljárás
- c) jogorvoslati eljárás
- d) szabálysértési eljárás
- e) végrehajtási eljárás

Megoldás: b) alapeljárás; c) jogorvoslati eljárás; e) végrehajtási eljárás.

2) Döntse el! Igaz vagy hamis az alábbi állítás? (1 pont)

Az elsőfokú eljárás célja kérelemre indult eljárás esetén az ügyfél jogának vagy jogos érdekének érvényesítése.

Megoldás: Az állítás **igaz**.

3) Sorolja fel azokat az eljárásokat, amelyekre az Ákr. hatálya nem terjed ki! (6 pont)

Megoldás:

- a szabálysértési eljárásra,
- a választási eljárásra, a népszavazás kezdeményezésére és a népszavazási eljárásra,
- az adó-, valamint vámigazgatási eljárásra,
- a menekültügyi és idegenrendészeti, valamint – az állampolgársági bizonyítvány kiadásának kivételével – az állampolgársági eljárásra és
- a versenyfelügyeleti eljárásra,
- a Magyar Nemzeti Banknak a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény 4. § (2) és (5)–(9) bekezdéseiben, valamint a bizalmi vagyonkezelőről és a tevékenységük szabályairól szóló 2014. évi XV. törvényben meghatározott feladatköreivel összefüggő hatósági eljárásokra.

e) Rendszerező, összefoglaló kérdések:

1. Mutassa be röviden az Ákr. hatályait (személyi, területi, időbeli)!
2. Mutassa be röviden az Ákr. hatálya alá nem tartozó eljárásokat, a hatósági jogalkalmazást, a jogszabály értelmezésének fajtáit (jogalkotói, jogalkalmazói, jogtudományi) és eredményét!
3. Ismertesse, hogy melyek az Ákr. illetékességi szabályai!
4. Fejtse ki, hogy mit takar a hatásköri és illetékességi vita!
5. Mutassa be a közigazgatási hatósági eljárás szakaszait (alapeljárás, jogorvoslati eljárás, végrehajtási eljárás)!
6. Ismertesse az elsőfokú eljárás szabályait, az eljárás megindulását, az eljárás fajtáit és alkalmazhatóságukat (sommás, teljes, automatikus döntéshozatali)!
7. Röviden jellemezze a függő hatályú döntést, a hiánypótlást, az eljárás megszüntetésének eseteit, az eljárás felfüggesztésének eseteit, az ügyintézési határidőket, a fellebbezést és szabályait!
8. Fejtse ki a közigazgatási végrehajtás fogalmát (elrendelése, felfüggesztése, foganatosítása, elévülése)!

12. TÉMAKÖR – FEGYVERZETI ALAPISMERETEK

- a) A témakör fogalmai: Lőfegyverekről és lőszerokról szóló törvény hatálya, jogszabályi háttere (**fegyverek kategóriái**, tiltott lőfegyverek, engedélyhez kötött lőfegyverek, bejelentéshez kötött lőfegyverek, egyéb lőfegyverek, *fegyvertartás célja*), törvényben **szereplő fogalmak** (automata lőfegyver, félautomata lőfegyver, ismétlőlőfegyver, **légfegyver, lőfegyver, tüzfegyver**, gáz-, riasztó fegyver, **fegyver, lőszer, lőszeralkatrész**), **hatósági engedélyezés szabályai és feltételrendszere** (engedélyköteles tevékenységek, **engedély kiadás személyi feltételei**, szabályai), **eljáró hatóságok** (hatásköre, illetékessége, kérelmezés szabályai, engedély érvényessége), **adatkezelés szabályai** (nyilvántartás adattartalma, adattovábbítás szabályai, kötelező adatszolgáltatás), **fegyver, lőszer, lőszerelem megszerzés, átengedés, tartás és tárolás szabályai, hatósági igazolványok tartalma** (behozatali, kiviteli, átszállítási engedély, tartási, forgalmazási, javítási engedélyek), **fegyveres biztonsági őrségre vonatkozó jogszabályok (jogiszabályi háttér, védendő tevékenységek, létesítmények, szállítmányok, létrehozás, megszüntetés feltételei, szabályai, FBÖ fogalma, felszerelése).**
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a fegyverekre, illetve a megszerzésre, tartásra vonatkozó jogszabályi hátteret, az engedélyezési eljárás részletszabályait, engedélyek típusait, tartalmát. A fegyveres biztonsági őrségre vonatkozó speciális szabályokat.
- c) A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**). Az egyes fogalmak és összefüggések tisztázására alkalmazzuk a **Cetli-módszert**⁴⁷ míg az engedélyezési eljárás egyes helyzeteinek a gyakorlására megfelelő a **Dönts-módszer**.⁴⁸ (**szemléltetés**). A tanórákat kezdhetjük **kérdés-felelet** feldolgozással, a tananyag, illetve az egyes anyagrészek elsajátításának felmérésére. A jegyzet tartalmaz összefoglaló kérdéseket. Szükséges eszközök a tanár számára: okostábla, laptop projektorral, ezek hiányában írásvetítő.
- d) A jegyzet részletesen mutatja be az elsajátítandó tananyagot, a témakör **gyakorlatorientált** feldolgozásához az alábbi mintafeladatok használhatók fel.

Mintafeladatok:

1. Határozza meg, hogy milyen célra lehet fegyvertartási engedélyt kérelmezni!

Megoldás:

- *önvédelem,*
- *munkavégzés,*
- *filmgyártás,*
- *céllövészet,*
- *oktatás,*
- *sportlövészet,*

⁴⁷ Ped. segédanyag – 4.3.3.4.

⁴⁸ Ped. segédanyag – 4.3.3.13.

- *személy- és vagyonvédelem,*
- *vadászat.*

2. Mely szervezetekben működtethető FBÖ objektumvédelmi feladat ellátására?

Megoldás:

- *Magyar Honvédség,*
- *rendvédelmi szervek,*
- *Nemzeti Adó- és Vámhivatal,*
- *idegenrendészeti hatóság,*
- *menekültügyi hatóság.*

e) Rendszerző, összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse, hogy mire terjed ki a lőfegyverekről és lőszerokról szóló törvény hatálya, részletezze a jogszabályi háttérrel (fegyverek kategóriái, tiltott lőfegyverek, engedélyhez kötött lőfegyverek, bejelentéshez kötött lőfegyverek, egyéb lőfegyverek, fegyvertartás célja)!
2. Részletezze a törvényben szereplő fogalmakat (automata lőfegyver, félautomata lőfegyver, ismétlőlőfegyver, légfegyver, lőfegyver, tüzfegyver, gáz-, riasztó fegyver, fegyver, lőszer, lőszeralkatrész)!
3. Ismertesse a hatósági engedélyezés szabályait és feltételrendszerét (engedélyköteles tevékenységek, engedélykiadás személyi feltételei, szabályai)!
4. Jellemezze az eljáró hatóságokat (hatásköre, illetékessége, kérelmezés szabályai, engedély érvényessége)!
5. Ismertesse az adatkezelés szabályait (nyilvántartás adattartalma, adattovábbítás szabályai, kötelező adatszolgáltatás)!
6. Magyarázza a fegyver, lőszer, lőszerelem megszerzés, átengedés, tartás és tárolás szabályait!
7. Mutassa be a hatósági igazolványok tartalmát (behozatali, kiviteli, átszállítási engedély, tartási, forgalmazási, javítási engedélyek)!
8. Ismertesse a fegyveres biztonsági őrségre vonatkozó jogszabályokat (jogszabályi háttér, védendő tevékenységek, létesítmények, szállítmányok, létrehozás, megszüntetés feltételei, szabályai, FBÖ fogalma, felszerelése)!

13. TÉMAKÖR – POLGÁRŐRI ALAPISMERETEK

- a) A témakör fogalmai: **Polgárőr szervezetek jogállása, típusai** (*egyesülési jog, civil szervezet, jogszabályi háttér, Potv., Civil tv., Ptk., polgárőr egyesület, területi polgárőr szövetség, OPSz), polgárőr egyesület (a polgárőr alapfeledatai, közterületi járőrszolgálat, figyelőszolgálat, jelzőri feladat, egyéb tevékenységei, együttműködési megállapodás, tartalma, együttműködő szervek, egyműködési megállapodás megkötésének, felbontásának szabályai), Országos Polgárőr Szövetség (jogállása, tagság feltételei, szabályai, küldöttgyűlés, hatásköre, tevékenysége), polgárőri szolgálat ellátásának feltételei, alapvető szabályai (polgárőrré válás feltételei, polgárőr jogállása, közfeladatot ellátó személy, polgárőri szolgálat ellátásának szabályai, formaruha, szolgálati felszerelés, intézkedésre vonatkozó szabályok, polgárőr járműre és használatára vonatkozó szabályok), polgárőr igazolvány (kiadás, visszavonás, bevonás esetei, szabályai, igazolvány tartalma, igazolványok nyilvántartása).*
- b) A témakör **oktatásának célja**, hogy a tanuló megismerje a közrend és közbiztonság fenntartásában segítő tevékenységet végző, illetve abban részt vevő polgárőrség szervezeti felépítését. A polgárőri szolgálat ellátásának alapvető jogszabályi rendelkezéseit. A társadalmi bűnmegelőzésben betöltött szerepét, együttműködési lehetőségeit.
- c) A tananyag elméleti jellegű, ezért a frontális oktatás (**tanári magyarázat**) az elsődleges módszer, illetve az összefüggések feltárása a diákok bevonásával (**megbeszélés**). Az összefüggéseket „**Páros munka**”⁴⁹ illetve a **Mozaik-módszer**⁵⁰ segítségével dolgozható fel hatékonyan. A tanórát az előző órán tanultak felidézésével kezdjük, melyhez a **Brainstorming-módszert** ajánljuk. A visszajelzéseket, válaszokat közösen dolgozzuk fel, pontosítva az egyes fogalmakat. Az órát zárjuk **kérdés-felelet** feldolgozással, a tananyag elsajátításának mérésére. A feldolgozás során a **saját élményekre alapozott** tananyag feldolgozásra is lehetőség nyílik, a tanulók egy része ugyanis részt vesz az „Ifjú polgárőr mozgalomban”. Amennyiben nincs ilyen diák, akkor a helyi polgárőr szervezetből meghívott külső előadó személyes élményeinek, előadásának a feldolgozása, megbeszélése is nagy segítséget jelenthet. A jegyzet tartalmaz összefoglaló kérdéseket, használjuk fel ezeket, a tudás mérésére, ellenőrzésére. Szükséges eszközök a tanár számára: okostábla, laptop projektorral, ezek hiányában írásvetítő.
- d) A jegyzet részletesen bemutatja az elsajátítandó tananyagot, illetve a segédanyaghoz kapcsolódó diákat is felhasználhatjuk. A témakör **gyakorlatorientált** feldolgozásához a fentebb ajánlott „személyes élmények” csoportos megbeszélése is javasolt.

Mintafeladatok:

1. Sorolja fel a polgárőr egyesületek (szervezetek) alapfeladatait!

⁴⁹ Ped. segédanyag – 4.3.3.1.

⁵⁰ Ped. segédanyag – 4.3.3.3.

Megoldás:

- *közterületi járőrszolgálat*
- *figyelőszolgálat*
- *közúti baleset helyszínén, valamint nevelési intézmény közvetlen közelében jelzőőri tevékenység*
- *eltűnt személy felkutatása*
- *rendőri biztosításban közreműködés*

2. Egészítse ki az alábbi meghatározásokat!

- a) Az Országos Polgárőr Szövetség az önkormányzás elvén alapuló *közhasznú* jogállású *köztisztület*.
- b) Az Országos Polgárőr Szövetség legfelsőbb szerve az öt évre választott, a polgárőr *egyesületek* és a területi polgárőr *szövetségek* képviselőiből álló *küldöttgyűlés*.
- c) Polgárőri tevékenységeket csak a *nagykorú, cselekvőképes és büntetlen előéletű* személyek végezhetnek.

e) Rendszerező, összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a Polgárőr szervezetek jogállását, típusait (egyesületi jog, civil szervezet, jogszabályi háttér, Potv., Civil tv., Ptk., polgárőr egyesület, területi polgárőr szövetség, OPSz)!
2. Jellemezze a polgárőr egyesületet (a polgárőr alapfeladatai, közterületi járőrszolgálat, figyelőszolgálat, jelzőőri feladat, egyéb tevékenységei, együttműködési megállapodás, tartalma, együttműködő szervek, együttműködési megállapodás megkötésének, felbontásának szabályai)!
3. Mutassa be az Országos Polgárőr Szövetséget (jogállása, tagság feltételei, szabályai, küldöttgyűlés, hatásköre, tevékenysége)!
4. Mutassa be, hogy mik a polgárőri szolgálat ellátásának feltételei és alapvető szabályai (a polgárőrré válás feltételei, a polgárőr jogállása, közfeladatot ellátó személy, polgárőri szolgálat ellátásának szabályai, formaruha, szolgálati felszerelés, intézkedésre vonatkozó szabályok, polgárőr járműre és a használatára vonatkozó szabályok)!
5. Ismertesse, hogy a polgárőr-igazolvány kiadását, visszavonását, a bevonás eseteit, szabályait, az igazolvány tartalmát, az igazolványok nyilvántartását!

AJÁNLOTT IRODALOM

A tananyag elsajátítását segíthetik az alábbi források:

- BODNÁR Eszter – POZSÁR-SZENTMIKLÓSY Zoltán szerk. (2018): *Alkotmányos tanok I.* Budapest, HVG-Orac.
- BODNÁR Eszter – POZSÁR-SZENTMIKLÓSY Zoltán szerk. (2018): *Alkotmányos tanok II. Szemelvények és kommentárok.* Budapest, HVG-Orac.
- BODNÁR Kriszta – FEKETE Balázs szerk. (2018): *Iustitia meghallgat. Tanulmányok a „jog és irodalom” köréből.* Budapest, MTA.
- BOROS Anita (2018): A magyar közigazgatási eljárásjog harmadik generációs törvénye: az Ákr. (I.) **Új Magyar Közigazgatás**, 11. évf. 1. sz. 1–7.
- BOROS Anita (2018): A magyar közigazgatási eljárásjog harmadik generációs törvénye: az Ákr. (II.) **Új Magyar Közigazgatás**, 11. évf. 2. sz. 31–40.
- BOROS Anita (2018): A magyar közigazgatási eljárásjog harmadik generációs törvénye: az Ákr. (III.) **Új Magyar Közigazgatás**, 11. évf. 3. sz. 36–42.
- FEKETE Balázs – H. SZILÁGYI István szerk. (2011): *Iustitia modellt áll. Tanulmányok a „jog és irodalom” köréből.* Budapest, Szent István Társulat.
- FEKETE Balázs – H. SZILÁGYI István – KISS Anna – ZÓDI Zsolt szerk. (2017): *Iustitia körülnéz. Tanulmányok a „jog és irodalom” köréből.* Budapest, Szent István Társulat.
- FEKETE Balázs – H. SZILÁGYI István – KÖNCZÖL Miklós szerk. (2009): *Iustitia kirándul. Tanulmányok a „jog és irodalom” köréből.* Budapest, Szent István Társulat.
- FEKETE Balázs – H. SZILÁGYI István – NAGY Tamás szerk. (2013): *Iustitia mesél. Tanulmányok a „jog és irodalom” köréből.* Budapest, Szent István Társulat.
- SOMODY Bernadette – SZABÓ **Máté Dániel** – VISSY Beatrix – DOJCSÁK Dalma (2018): *Alapjogi tanok I.* Budapest, HVG-Orac.
- SOMODY Bernadette – SZABÓ **Máté Dániel** – VISSY Beatrix – DOJCSÁK Dalma (2018): *Alapjogi tanok II. Alapjogi esetek.* Budapest, HVG-Orac.

Panasztestületi állásfoglalások

ORFK-határozatok

